

Kandidatspeciale i Informationsvidenskab

Grøn Innovation i Byen

En Aktør-Netværksanalyse af Bæredygtig Innovationsledelse i Byhaven 2200

Af: Anders Warrer

Vejleder: Christian Ulrik Andersen

Institut for Æstetik og Kommunikation

Aarhus Universitet

Maj 2014

1. Abstract

The purpose of this study is to investigate the ability to lead sustainable innovation. With an empirical study of a community garden I aim to clarify how to create meaning and build social cohesion in an urban environment. Furthermore, I investigate the role of the permaculture principles in ensuring an innovative and sustainable practice.

The subject of this study was the development of public support for the community garden *Byhaven 2200* using innovation theory. Through an actor-network approach I identified the insufficiencies of explaining social innovation through a model of diffusion. By using a model of translation, I found that public support is less of an issue for the community garden. Surfacing in the data analysis however was the important role of an ethical and design orientated framework to facilitate change. Further interviews confirmed these thoughts, and a pattern of stable translations emerged with the black box of permaculture guiding these decisions.

This study indicates that defining innovations as technological development is not fruitful. We all have different perspectives and give diverse meaning to the notion of change. This fact presents some challenges when trying to create change in the public domain through volunteer work. The actor-network analysis suggests, that the participant involvement during the garden design process is of great influence in the sense of ownership of the garden. I therefore highlight the importance of attaining a holistic organizational culture, when trying to create fertile soil for innovative and sustainable solutions.

2. Indholdsfortegnelse

1. Abstract.....	2
2. Indholdsfortegnelse.....	3
3. Indledning.....	7
3.1. Problemformulering	8
3.2. Opbygning	9
3.3. Hvad er Byhaven 2200?.....	9
3.4. Om innovation	9
4. Metode.....	12
4.1. Teorivalg	12
4.2. Etik.....	13
4.3. Om kvalitativ metode	13
4.3.1. Det semistrukturerede forskningsinterview.....	14
4.3.2. Observationer.....	15
4.3.3. Interviews	15
4.3.4. Præsentation af interviewdeltagerne	16
4.4. Den metodiske tilgang.....	16
4.4.1. Bearbejdning af empiri.....	17
4.4.2. Begrænsninger for bearbejdning af empiri.....	18
4.4.3. Teoripåvirkning.....	18
4.4.4. Begrænsninger for den metodiske tilgang	19
5. Fælleshavens betydning	20
5.1.1. Brugernes helbred.....	20
5.1.2. Fælleskabets helbred	21
5.1.3. Miljø.....	21
5.1.4. Udfordringer for fælleshaverne	22
6. Aktør-Netværksteori:.....	23
6.1. Baggrund.....	23

6.2. Aktør-netværket	23
6.3. Black Box.....	24
6.4. Translation	25
6.4.1. Diffusionsmodellen	25
6.4.2. Translationsmodellen.....	26
6.4.3. Målrettede translationer	27
6.5. Translationsprocessen.....	27
6.5.1. De fire faser	28
6.5.2. Talspersoner	28
6.6. ANT i en innovationskontekst	29
6.6.1. Retrospektivt succeskriterium	30
6.6.2. Brugernes rolle	31
6.6.3. Tilretning for brugerne	32
6.6.4. Kontekstafhængighed.....	32
6.6.5. Iterativt og baseret på prototyper.....	34
7. Permakulturel innovation.....	36
7.1. Baggrund for principperne	36
7.2. Etikken og principperne.....	37
7.2.1. #1: Observér og interager	37
7.2.2. #2: Opfang og oplagr energi.....	38
7.2.3. #3: Opnå et afkast.....	39
7.2.4. #4: Anvend selvregulering og acceptér feedback.....	40
7.2.5. #5: Brug og sæt pris på vedvarende ressourcer og tjenester	41
7.2.6. #6: Producér ikke affald	43
7.2.7. #7: Design fra mønstre til detaljer	44
7.2.8. #8: Integrér i stedet for at adskille	44
7.2.9. #9: Brug små og langsomme løsninger	45
7.2.10. #10: Brug og sæt pris på diversitet.....	46

7.2.11. #11: Brug kanter og værdsæt det marginale.....	47
7.2.12. #12: Gør kreativ brug af og reagér på forandringer	48
7.3. Permakultursudfordringer	49
7.4. Det permakulturelle aktør-netværk.....	49
8. Permakulturel organisation	51
8.1. Kultur former organisationer	51
8.2. Organisationer som subkulturer	52
8.3. Kultur som social konstruktion.....	52
9. Innovationsledelse	54
9.1. Tre faktorer.....	54
9.2. Tre retningslinjer	55
9.3. De kulturelle fællestræk.....	56
10. Byhaven som innovation	57
10.1. Det handler om at lære.....	58
10.2. Havens anden sæson.....	59
10.3. Permakulturel struktur.....	60
10.4. Designworkshops	61
10.5. Permadesign	62
10.6. Haven som aktør-netværk.....	63
10.7. Det kommunale netværk.....	64
10.8. Haven som aktør	65
10.9. Den skræddersyede have.....	66
10.10. De nonhumane aktører	66
11. Konklusion	68
11.1. Den meningsskabende kultur	68
11.2. Permakulturen er en aktør-netværksteori.....	69
11.3. Den definerende magt	69
12. Perspektivering.....	70

12.1. En post-digital tendens	70
12.2. Byhaven er en fokalpraksis	71
12.3. Vidensdeling der giver mening.....	72
12.4. Innovation er mening	74
12.5. Byhaven i fremtiden	75
13. Litteratur- & kildeliste	77
14. Bilag.....	79
14.1. Bilag 1. (2014). Sandra interview.....	79
14.2. Bilag 2. (2014). Mia interview.....	79
14.3. Bilag 3. (2014). Martin & Martha interview.....	79
14.4. Bilag 4. (2014). Candela interview.....	79
14.5. Bilag 5. (2014). <i>Generalforsamling</i> . København.....	79
14.6. Bilag 6. (2014). <i>Designmøde #1</i> . København.	79
14.7. Bilag 7. (2014). <i>Designmøde #2</i> . København.	79
14.8. Bilag 8: Kodetræ.....	79
14.9. Bilag 9: Kodesky	81
14.10. Bilag 10: Semistruktureret interviewguide.....	81
14.11. Bilag 11: Code Co-Occurrence skema (uddrag)	82
14.12. Lydoptagelsesliste	82

3. Indledning

"Hvordan forholder man sig til forandring? ... Folk er bange for forandring, men er man ikke hovedsageligt bange for den hvis andre prøver at forandre én selv ellers ens omgivelser? Hvis man nu har mulighed for at være en del af det hvordan ville man så forholde sig til det?" (Bilag 1, 2014, pt. 6)

Således starter Sandra Villumsen, medstifter af fælleshaveforeningen Byhaven 2200, ofte samtalen med forbipasserende, når hun arbejder i haven. Historien om fælleshaver og urban nytteplantning strækker sig tilbage til under og efter de to verdenskrige, hvor man udnyttede det ubrugte land i byerne til at højne madproduktionen og minimere transporten af afgrøderne. Under 2. Verdenskrig blev de såkaldte Victory Gardens oprettet blandt andet på grund af en rapport fra det amerikanske landbrugsministerium, der havde fundet en sammenhæng mellem det nationale helbred, personligt velbefindende og indtaget af friske grøntsager (Armstrong, 2000, p. 319). Dengang gav urbant landbrug mening for mange af de landmænd der flyttede til byerne, da de allerede havde erfaring med dyrkning af nytteplanter og en indsigt i naturens kredsløb. Fælleshaver har igen fået en renæssance og Byhaven 2200 er især populær blandt unge, som mangler kontakten med naturen i deres hverdag. Stifterne af Byhaven 2200 vil gerne gøre byen grønnere, sundere og samtidig styrke den sociale sammenhængskraft gennem frivillig dyrkning af nytteplanter i byen. Men hvordan motiveres mennesker til at luge ukrudt i fire måneder for at kunne høste tre jordbær, når de kan gå i Netto for at købe en bakke for en 20'er? Hvad driver folk til frivilligt at samle cigaretskodder og hundelorte op i øsende regnvejr på en lørdag formiddag?

Fælleshaver er mere end bare grøntsager. De er udtryk for en samfundstendens, og jeg vil i det følgende undersøge Byhaven 2200's evne til at skabe bæredygtig og social innovation. Innovation er et fænomen, man på tværs af politiske skel er enige om at støtte, men det er samtidig svært at definere præcist, hvad begrebet indebærer andet end succesfuld udvikling. Jeg vil i denne opgave argumentere for brugen af et modificeret innovationsbegreb, der ikke baserer sig på en lineær forståelse, men i stedet har fokus på relationer i en række aktør-netværk. Det er ikke nok at udvikle et artefakt, der skal skabe vedvarende forandring og så forvente, at innovationen overføres uændret fra person til person, hvis blot den ikke møder modstand undervejs. Innovation i praksis

kræver, at mennesker og teknologi bliver behandlet ligeværdigt. Samtidig forudsætter det en viden om at ethvert led i innovationens netværk af aktører omformer og oversætter innovationsobjektet. Aktør-netværksteorien (ANT) kan ikke objektivt defineres til én bestemt brug, men jeg vil i dette tilfælde bruge ANT som et metodisk værktøj til analysen af et afgrænset socialt system. Haven er ikke blot én persons værk, men et netværk af både immaterielle og materielle aktører, som får udbredelsen til at ske. For at kunne analysere udbredelsen af Byhaven 2200 har jeg interviewet fem væsentlige aktører i både konceptualisering, opstartsdriften og den kontinuerlige oversættelse af havens ønske om et bæredygtigt samfund. Ved hjælp af en oversættelsesmodel, der kan analysere, hvorledes aktører kan målrette andre aktører, vil jeg forklare, hvordan innovation kan ledes og skabes i en fælleshavekontekst. Spørgsmålet er, hvordan sikrer man at de involverede aktører formår at skabe innovationen indenfor havens målsætning om bæredygtighed? Hvordan sikrer man sig at beslutninger, der bliver taget i eller for Byhaven 2200, transformerer budskabet på en vedvarende måde? Latour (1986) beskriver her manglen i den gamle innovationsmodel og udfordringen i den nye:

“Instead of the transmission of the same token — simply deflected or slowed down by friction — you get, in the second model, the continuous transformation of the token. When, as a result of unusual circumstances, it is made to stay the same, this is what requires an explanation.” (Latour, 1986, p. 268)

Det er netop denne forklaring, jeg vil give i indeværende opgave gennem en undersøgelse af Byhaven 2200, dens medlemmer og dens etiske grundprincipper. Dette leder mig frem til følgende problemformulering.

3.1. Problemformulering

Emne: Jeg studerer Byhaven 2200's organisation og evne til at skabe innovation ud fra et Aktør-Netværk Perspektiv.

Spørgsmål: For at finde ud af hvordan bæredygtig innovation kan skabes på frivillig basis i byen.

Betydning: Så forståelsen af en holistisk tilgang kan give et nyt perspektiv på etablering af bæredygtige og sociale innovations projekter.

3.2. Opbygning

Opgaven er delt op i tre hovedparter i form af indledning, hovedfremstilling og afslutning. I indledningen har jeg kort skitseret og introduceret min problemstilling og mit genstandsfelt. I hovedafsnittet gennemgår jeg mit metodiske udgangspunkt, det teoretiske fundament for opgaven samt begrænsninger ved disse tilgange. Herefter vil min analyse følge en kombination af to struktureringsmetoder: Dels applikatorisk bestemt, hvor jeg redegør for en teoretisk vinkel og applicerer det på stoffet ved enten at belyse, bekræfte, modificere eller modbevise en tese eller et argument. Dels praksis/kronologisk bestemt, hvor jeg fremlægger empirisk funderede observationer fra en tidsbestemt fase gennem mit undersøgelsesperspektiv (Harrits, 2000, pp. 38–39). Afsluttende vil jeg konkludere på de udvalgte problemstillinger og den bredere samfundsrelevans for indeværende opgave. Jeg vil desuden foretage en række perspektiverende overvejelser om feltets fremtid.

3.3. Hvad er Byhaven 2200?

Foreningen Byhaven 2200 blev formet af Mia og Sandra i 2012 med det formål at designe og bygge en have i øjenhøjde med beboerne i området. Inspireret af Københavns Fødevarerefælleskab ville stifterne gennem frivillighed forsøge at etablere en have, som var tilgængelig for alle. En fælleshave, hvor der ikke er mulighed for at have sit eget private bed, men hvor alle, som udgangspunkt, har mulighed for at deltage og høste, hvad de har lyst til. Miljøet er en væsentlig faktor for havens brug, da aktiviteter i haven ikke skal belaste økosystemet, men så vidt muligt skabe forbedringer. Samtidig bliver planter, der passer til det lokale klima, prioriteret, for dels at vise variationen, og fordi de kræver mindst tilpasning, når de dyrkes. Byhaven 2200 blev ligeledes skabt med et ønske om at oplyse lokalområdet om miljø og bæredygtighed gennem dens placering, arrangementer i haven og ved hjælp af samarbejde med institutioner og virksomheder ("Byhavens grundprincipper | Byhaven 2200," 2014).

3.4. Om innovation

Innovation er et begreb, som fortolkes på mange måder og anvendes med forskellige betydninger, der er afhængig af konteksten. Forskere anvender ordet til at beskrive samfundsomvæltende opfindelser, eller hjernens måde at håndtere gentagende handlinger på. Andre anvender det til at betegne en række mindre tiltag inden for en

organisation, som medfører, at organisationen vinder fordele over for konkurrenterne gennem effektivisering og profitmaksimering (Shavinina, 2003, pp. 3–4). I denne opgave arbejdes ud fra en mere social definition af begrebet som lyder: Innovation er værdiskabelse gennem nye tiltag. Ud fra denne definition er innovation således ikke teknologibundet, men kan også findes i anvendelsen af nye procedurer, metoder eller organisationsformer. Ligeledes skal værdiskabelse ikke nødvendigvis opfattes som direkte økonomisk gevinst, men kan også indbefatte andre former for værdiskabelse, f.eks. forøget livsglæde eller social inklusion. Social innovation befinder sig stadig på det stadie, hvor udviklingen sker blandt græsrodder og i forældrenes garage, som kommerciel innovation var det for 50 år siden. Ifølge Mulgan (2006) er den sociale innovation endnu ikke på et stadie hvor de kommercielle kræfter for alvor har effektiviseret udviklingen (p. 146). Det er stadig personbåret, hobbybaseret og mangler udvikling af konkrete mønstre, som kan katalysere udviklingen mere systemisk (Mulgan, 2006, p. 157). Gennem min translationsbaserede (jf. afsnit 6.4 om translation) innovationsoptik vil min analyse derfor basere sig mere på en holistisk og symmetrisk tilgang i stedet for den klassiske schumpeterianske entreprenør, der skaber innovationen ene mand (jf. afsnit 6.4.1 om diffusionsmodellen).

Innovation kan være radikal og ændre samfundet i et højt tempo. Den kan dog også være langsom, inkrementel og lokaliseret til et afgrænset domæne. Innovation adskiller sig fra invention ved at fokusere på værdiskabelse over en længere periode. Mens invention udelukkende omhandler skabelsen af et produkt eller en service, handler innovation om at bringe inventionen i anvendelse og skabe vedvarende værdi. Hvis inventionen blot skabes, men ikke udbredes eller tages i anvendelse, kan den ikke bibringe en værdi og dermed blive en innovation. Hvorvidt en invention kan anskues som en innovation afhænger derfor også af, hvem den skaber værdi for: Et produkt eller en service kan være ny og værdiskabende for nogle, mens det ikke er tilfældet for andre (Shavinina, 2003, p. 4). Eksempelvis kan etablering af en fælleshave i byen være et nyt tiltag, som skaber værdi for beboerne ved at skabe social sammenhængskraft og mindske kriminalitet og dermed være innovativt for nabolaget. Hvis en fælleshave derimod ikke bibringer fordele hos et andet nabolag eller en anden befolkningsgruppe vil man ikke kunne betragte indførelsen af systemet som et innovativt tiltag. Fordi innovation

indebærer et element af nyskabelse vil der nødvendigvis skulle arbejdes med en grad af eksperimenteren. Det er derfor heller ikke muligt at forudsige resultatet af et forsøg på at skabe innovation. Hvorvidt en nyskabelse bliver en innovation er afhængigt af, om der kan skabes en værdi for nogen. Hvis dette lykkes, kan nyskabelsen betragtes som en innovation. Dette har den konsekvens, at en præmis for innovation er succes. Fordi succes ikke kan forudsiges med sikkerhed, men afhænger af hvordan nyskabelsen bliver modtaget, så vil den konklusion at en nyskabelse er innovativ for det meste foretages retrospektivt (Shavinina, 2003, p. 5). Byhaven 2200 kan således ikke stille sig som garant for innovation, men kan derimod forsøge at facilitere bæredygtig innovation i byen gennem et etisk regelsæt, havearbejde og frivillig foretagsomhed.

4. Metode

4.1. Teorivalg

Hovedvægten af mit fokus i opgaven vil være på innovations- og organisationsteoretiske retninger. Til at opnå indsigt i de mange projekter, som finder sted i Byhaven, har jeg valgt et pragmatisk syn, hvor jeg forsøger at forstå effekterne af de frivilliges handlinger gennem deres holdning til haven. Indenfor den pragmatiske tradition vil jeg beskæftige mig med aktør-netværksteori, da denne teori er oplagt til at vise dynamikken i processerne frem for et statisk billede af Byhaven 2200. ANT fremstår ikke som en forkromet teori med klart defineret begrebsapparat. Den skal snarere opfattes som en tilgang og et perspektiv til at se og forstå de forbindelser, som skabes imellem menneske, teknologi og samfundet. Med udgangspunkt i en pragmatisk tilgang til opgaveskrivningen er det teoretiske grundlag i denne opgave valgt ud fra dets relevans for problemformuleringen. I stedet for at gå ud fra en teori for teoriens skyld er teksterne valgt ud fra det, der tematisk og metodisk udgør de bedste værktøjer til at begribe, hvordan Byhavens aktører har handlet i innovationsprocessen gennem design og brug af fælleshaven. Problemformuleringen har været teoriernes lakmusprøve og er valgt ud fra opfattelsen, at de gav de klareste svar på problemstillingen. Jeg ser derfor heller ikke teorierne som faktuelle, men som meningsfulde i denne sammenhæng. Aktørnetværksteorien, som danner rammen om min undersøgelse og videnskabelige tilgang, skal og kan ikke definere nogen objektiv sandhed, men vil altid være oversat og tilpasset den empiriske situation. ANT er som teoretisk aktør afhængig af det netværk af andre teoretiske perspektiver, undertegnede som formidler og genstandsfeltet som empirisk materiale (Jensen & Gad, 2007, p. 93). For at få det mest nuancerede billede som muligt af organisationen i Byhaven 2200 valgte jeg en åben teoretisk tilgang med kun en groft defineret analytisk retning. Derigennem kunne empirien tale sit eget sprog uden foruddefinerede problemstillinger og teoretiske tilgange. Dette er inspireret af Harold Garfinkels etnometodologiske tilgang til forskning og videnskab (Markussen, 2007, pp. 119–120). Det hænger dog også sammen med et begrænset kendskab til havens arbejdsområde, teknologier og organisatoriske aspekter. Her fandt jeg ANT velegnet da det kan betegnes som en vag teori: Gennem symmetriprincippet og dermed udviskning af skelnen mellem mikro- og makroniveau, det sociale og det tekniske lader

den aktørerne komme til orde uden på forhånd definerede karakteristika (Jensen & Gad, 2007, p. 99).

4.2. Etik

Inden feltarbejdet igangsattes og under hele forløbet har jeg overvejet og forholdt mig til etiske spørgsmål, hvilket har betydning for opgavens udformning, men også på dens videnskabelighed. Jeg ville gerne gengælde deres invitation til at komme indenfor i deres verden og har derfor spillet med åbne kort og respekteret deres krav og ønsker igennem processen. Jeg har ikke foretaget skjulte observationer og har så vidt muligt fortalt dem om mine intentioner. I en mailkorrespondance med den kommunikationsansvarlige for haven, Sandra, fik hun forklaret de overordnede rammer for opgaven, undersøgelsesfelt og opgavens fokus på generelle organisatoriske og sociale aspekter ved haven. En åbenhed overfor observationer og interviews gjorde det nemt at arrangere det indledende empiriske arbejde. Deltagerne blev lovet indsigt i mine undersøgelsesresultater ved færdiggørelse af opgaven både af hensyn til god forskningsetik og generel interesse fra de deltagende (Kvale, 1996, pp. 153–154).

4.3. Om kvalitativ metode

Da analysen er udarbejdet på baggrund af interviews og observationer, vil jeg her redegøre kort for den kvalitative forskningsmetode, og hvordan denne adskiller sig fra kvantitativ forskning. I dette afsnit er der taget udgangspunkt i teori omhandlende sundhedsforskning, som er et andet genstandsfelt, men de generelle metodiske overvejelser finder jeg relevante for indeværende opgave. Kvalitative metoder anvendes oftest i situationer, hvor man ønsker at undersøge og forstå nogle forhold i sociale eller menneskelige sammenhænge. Forskningen udføres i autentiske omgivelser, og forskeren indgår i og interagerer til en hvis grad med de forhold, der undersøges. Således bruger man sig selv som værktøj til at indsamle data om det givne emne. På den måde adskiller den kvalitative forskning sig fra den kvantitative, idet forskeren foretager sine undersøgelser på baggrund af egne erfaringer fra naturlige omgivelser i modsætning til den kvantitative forsker, som laver undersøgelser ud fra egne betingelser i opstillede situationer. Det er vigtigt, at den kvantitative forsker ikke interagerer med den del af verden, han udforsker, da hans indgriben kan påvirke resultatet af undersøgelsen. Hans rolle er altså at være passiv i forhold til

genstandsfeltet. Derimod er det ligefrem anset som en forudsætning for et validt kvalitativt forskningsresultat, at forskeren interagerer med og indgår i de sociale forhold, han udforsker. Forskningens resultat baserer sig derfor på forskerens subjektive erfaringer ulig den kvantitative forsker, som tilstræber sig at være objektiv i forhold til sine undersøgelser (Elsass & Lauritsen, 2006, p. 175 + 177). Aktør-netværksteoriens sociologiske tilgang er med til at understrege vigtigheden i at se mig selv som forskningsaktør i det undersøgte netværk. Det er de undersøgte aktører, der, gennem deres praksis og en akademisk alliance med mig, definerer, hvad der skal undersøges og hvorfor det er relevant i en større samfundsmæssig kontekst (Latour, 1986, pp. 272–273).

I modsætning til kvantitativ forskning opstilles der ikke hypoteser, som har til formål at spå om et resultat af forskningen, og teste om en bestemt teori er gyldig. I den kvalitative forskning har man ikke til formål at påvise en teori, men derimod at forstå og få indsigt i nogle forhold, som man ikke på forhånd har kendskab til. Dette gøres ved at indgå i et samspil med det område, man udforsker (Elsass & Lauritsen, 2006, p. 178). Den kvalitative forsker har ikke på forhånd en bestemt fremgangsmåde, som anvendes til at opnå resultater, men er derimod åben overfor det undersøgte område. Det er denne fleksibilitet, smidighed og emergente tilgang, som jeg ønsker at benytte i min undersøgelse, hvor det manglende kendskab til haven betyder, at det ikke ville være på sin plads at starte ud med mange på forhånd definerede teoretiske antagelser. Metoden som anvendes, afhænger således af det emne, der udforskes (Elsass & Lauritsen, 2006, p. 179).

4.3.1. Det semistrukturerede forskningsinterview

I kontrast til det fuldt strukturerede interview, hvor der er faste formuleringer af spørgsmål og ofte også faste svarkategorier, er der en mere løs opbygning for det semistrukturerede interview-forløb (Kvale, 1996, pp. 124–125). Det har mere karakter af en samtale end et egentligt formelt interview. Interviewpersonen taler, mens interviewerens spørger ind. Der er på forhånd lavet en interviewguide med tematisk afgrænsede spørgsmålskategorier. Der er fastlagt temaer i guiden, men interviewerens skal være åben overfor nye og uventede emner og samtidigt spørge ind til disse. Derudover skal det være fortolkende spørgsmål og ikke "ja/nej"-spørgsmål. På grund af

denne fremgangsmåde er det foretrukket, at interviewet optages, da interviewguiden ikke skal følges slavisk eller indeholder svarmuligheder, der kan skematiseres stringent. Interviewguiden (Bilag 10) er lavet ud fra en tragtmodel, som er delt op i temaer (Kvale, 1996, pp. 129–130). Tragtmodellen starter med et introducerende og åbent spørgsmål som f.eks. i interviewet med en frivillig: “Hvordan er din tilknytning til haven?”. Her kom interviewpersonen selv ind på arbejdsopgaver og hvis vedkommende havde ansvar for andre områder, som eksempelvis koordinator. Næste trin i tragtmodellen er *follow-up* og *probing*, hvor interviewerens ved hjælp af spørgsmål opfordrer interviewpersonen til at uddybe sin mening. Jeg tog her udgangspunkt i at den frivillige omtalte Byhaven 2200 som en flad organisatorisk struktur og spurgte ind til årsagen og virkningen. Tredje trin er specificerende spørgsmål, hvor der med konkretiserende spørgsmål spørges direkte ind til et bestemt område af interviewpersonens fortælling, for eksempel: “Du nævnte permakulturprincipperne. Hvordan påvirker de fællesskabet i haven?” Det sidste trin i tragtmodellen er de fortolkende spørgsmål, som også er en form for konklusion. Her spørger interviewerens ind til de svar, som interviewpersonen har givet: “Er det rigtigt forstået, at det sociale spiller en stor rolle i haven?”. Her forsøger interviewerens at danne sig et overblik, samt at være sikker på at oplysningerne og dennes fortolkning er brugbar (Kvale, 1996, pp. 132–135).

4.3.2. Observationer

Ved observationerne har jeg primært indtaget en passiv, observerende rolle og holdt mig til begrænset interaktion med de observerede for at undgå for stor påvirkning af det undersøgte miljø. Interaktionen mellem mig og det observerede var afgrænset til uformel samtale og enkelte uddybende spørgsmål til bestemte aktiviteter. Da observationerne blev foretaget over en relativ kort periode, kunne jeg ikke for alvor nå at blive en del af det undersøgte miljø. På trods af det, har de deltagende frivillige været imødekommende og ivrige efter at deltage og lære om min undersøgelse. Mødernes lyd blev optaget, feltnotater blev nedskrevet løbende under observationerne og blev efterfølgende renskrevet på computeren.

4.3.3. Interviews

Interviewformen fik karakter af åbne, semistrukturerede interviews med en på forhånd fastlagt interviewguide. Ofte fik interviewene dog en mere løst struktureret karakter,

fordi de adspurgte kom ind på ting, som var en del af en senere tilrettelagte tematik, eller snakkede om andre ting end det vi umiddelbart havde fokus på. I en af de optagede samtaler interviewes to forskellige personer på samme tid af praktiske årsager. Det kan, til en hvis grad, have påvirket selvstændigheden i deres svar, dog ikke i en grad der kompromitterer dataene. Tre af de fire interviews blev, af geografiske årsager, holdt over Skype, og ét interview blev holdt på en café i København. En bærbar computer blev benyttet til nedfældning af noter samt at optage lyden på, under samtalerne, som alle var af mellem en halv time og en times varighed.

4.3.4. Præsentation af interviewdeltagerne

De deltagende blev valgt ud fra engagement og viden om haven i samarbejde med Sandra. Mit ønske var at finde deltagere, hvor haven var en aktiv del af deres liv, og som samtidig havde mulighed for at reflektere over havens effekt på dem og vice versa. Desuden blev det overvejet hvilke arbejdsgrupper de forskellige var en del af for at give et mere nuanceret indblik i organisationen. Mit sidste krav, var at begge køn blev repræsenteret i empirien. Derfor blev følgende fem aktører interviewet:

Fornavn	Uddannelsesniveau	Beskæftigelse	Civil status	Køn	Alder
Candela	Lang videregående	Studerende	Single	Kvinde	26
Sandra	Lang videregående	Projektleder	Single	Kvinde	29
Mia	Lang videregående	Barsel	I forhold	Kvinde	35
Martin	Gymnasial	Tømrerlærling	I forhold	Mand	28
Martha	Kort videregående	Studerende	I forhold	Kvinde	24

Altså en aldersmæssigt homogen gruppe med et udvalg af forskellige uddannelsesniveauer og stadier, samt en ret heterogen blanding af beskæftigelser. Med undtagelse af Mia, der netop er flyttet på landet, bor alle de deltagende i relativ nærhed af haven.

4.4. Den metodiske tilgang

I undersøgelsen af de organisatoriske forhold i Byhaven 2200 benyttes teknikker inden for den kvalitative metode. Observationer, i form af feltnotater fra møder samt lydoptagelse, og interviews, i form af lydoptagelser, er det empiriske materiale, der

danner baggrund for analysen. Lydoptagelserne og noterne er derefter lagt ind i online værktøjet *Dedoose*, der er skabt til at kode og analysere kvalitativ data (*Dedoose*, 2014). *Dedoose* er en internet-applikation til systematisering af både kvalitativ, kvantitativ og *mixed methods*-forskningsdata. Jeg har i indeværende opgave primært benyttet mig af *Dedoose*s kvalitative analyseværktøjer af hensyn til problemformuleringens teoretiske fokus på aktør-netværks teori og dermed den sociologiske tilgang. Mit analysearbejde indruller derved *Dedoose*-brugerfladen som aktør i et netværk sammen med mig som forsker og lydfilerne som kvalitativt grundmateriale. Dette netværk påvirker databehandlingen gennem min faglige baggrund indenfor især den kvalitative metode, og samtidig påvirkes jeg som aktør af *Dedoose*-værktøjer til at finde mønstre i de kodede tematikker (Jensen & Gad, 2007, p. 101).

4.4.1. Bearbejdning af empiri

Jeg har valgt at strukturere de data, der er indsamlet i både interviews og observationer efter forskellige analyseredskaber, heriblandt meningskondensering og meningskategorisering. Inspireret af Steiner Kvaless ad hoc metode, hvor der ikke følges én bestemt fremgangsmåde eller opskrift på, hvordan et interview kan analyseres. Der er således ikke tale om én standard-metode, men derimod en kombination (Kvale, 1996, pp. 203–204). Dette er dels for at danne overblik over den indsamlede data og dels for at meningsfortætte dataene, så der kan analyseres validt ud fra den. Hvert interview blev lyttet igennem for sig selv af flere omgange, og meningskondenserende noter blev løbende nedskrevet for at få en forståelse af deltagernes holdninger til haven. Noterne fra de individuelle interviews blev sammenholdt for at finde sammenhængende elementer og forskelle i holdninger. Disse referencer blev efterfølgende systematiseret og destilleret yderligere gennem kodning af de individuelle interviews. For at skabe overblik over disse inddelinger blev alle lydoptagelser kodet i *Dedoose* indenfor relevante teoretiske temainddelinger. Et "kodetræ" (Bilag 8) blev lavet ud fra de hovedtemaer, jeg fandt i empirien, og sammenholdt med de teoretiske tilgange, der gav fagligt mening for problemformuleringen. Koderne er blevet lavet efter indsamling af empiri og under fastlæggelse af den teoretiske ramme. I analysen brugte jeg den tematiske kodning aktivt ved at se på kodeskyen (Bilag 9) for emner, der blev talt meget om. Dernæst kunne jeg se forbindelserne mellem de forskellige emner i gennem *Code Co-Occurrence*-skemaet, som *Dedoose* automatisk genererer (Bilag 11). Det viser hvor

koderne overlapper og dermed skaber forbindelse mellem og overblik over temaerne. Analyseredskaberne er benyttet som del af den iterative tilgang, som min empiri- og analyseproces har bestået af og skal derfor ikke opfattes kronologisk, hvor ét redskab benyttes og herefter overtages af et andet.

4.4.2. Begrænsninger for bearbejdning af empiri

Jeg har valgt ikke at transskribere samtalerne under min databehandling af flere årsager: Nyere studier af kvalitative metoder viser, at man ved transskribering mister væsentlig betydning og autencitet i forhold til det mere "rige" indhold af de originale lydoptagelser. Samtalenuancer som intonation, stemmeleje og betoning udgør en væsentlige informationskilde, der kan kodes gennem transskribering, men som gør arbejdet yderligere tidskrævende (Markle, West, & Rich, 2011, sec. 2.2). Ved brug af Dedoose-applikationen kunne jeg få en meningskodning- og kondensering, der var mere meningsmættet, fordi man hører de originale datakilder gentagende gange. Sammenholdt med det faktum at tidlig transskribering kan overse diskrete betydninger, bevirkede det at den empiriske behandling blev mere præcis (Markle et al., 2011, sec. 3.2). Dette har især været brugbart under bearbejdning af optagelser fra designmøderne og generalforsamlingen, hvor mange aktører er med til at øge samtalekompleksiteten. Her ville vigtige nuancer og tematikker muligvis gå tabt, hvis jeg udelukkende havde benyttet noteskrivning eller deltagernes hukommelse i de opfølgende interviews. Jeg har i indeværende opgave brugt de originale lydoptagelser til analysen og transskriberet relevante eksempler fra lydoptagelserne, da digitalt indsatte lydfiler endnu ikke er en mulighed. Mine kodninger i Dedoose, samt de originale lydoptagelser, vil være tilgængelige gennem bedømmelsesperioden (Dedoose, 2014).

4.4.3. Teoripåvirkning

Jeg har så vidt muligt forsøgt at have en åben tilgang til feltarbejdet, men det skal påpeges, at jeg via min faglighed har fået kendskab til en række teoretiske værker, der vil præge perspektivet. Hensigten er, at disse teorirammer skal bruges som værktøj til at udforske og indkredse væsentlige aspekter i det empiriske felt og dermed hjælpe med at fastholde fokus i den empiriske virkelighed, der undersøges. Min tilgang til denne virkelighed er derfor baseret på teoretikere, som har beskæftiget sig med iagttagelse af lignende fænomener i andre sammenhænge, hvor deres erfaringer altså danner

baggrund for min tilgang til analysen. Problemformuleringen er, ligesom resten af opgaven, løbende blevet rettet til gennem flere iterationer, hvor dens relevans er blevet genovervejet. Dette er grundet den åbne metodiske tilgang til opgavens domæne og ønske om at lade empirien styre problemformuleringens retning. Opgaven vil bære præg af, at teori og praksis sammenkobles løbende, hvor det pragmatisk giver mening.

4.4.4. Begrænsninger for den metodiske tilgang

Undersøgelsen metodik bærer præg af min faglige tilgang til feltet, den tidsmæssige begrænsning på opgaven samt den geografiske placering af genstandsfeltet. Der kunne være gjort mere ud af at undersøge Byhavens organisation med en netnografisk tilgang for at få et større indblik i det fælleskab, der er blevet skabt online, og hvad det har betydning for havens udvikling og udbredelse (Kozinets, 2002). Det post-digitale perspektiv gjorde det dog mere relevant at undersøge personerne bag haven end aktørernes færden i Byhavens facebook-gruppe. Observationer i haven kunne have givet yderligere empiri til analysen af aktørernes færden, men grundet årstiden for dataindsamlingen, december 2013 til marts 2014, var der ikke aktivitet nok i haven, til at det gav mening for undersøgelsen. Selvom mit metodiske udgangspunkt er symmetrisk og åbent, fandt jeg det ikke relevant med timelange observationer af to frivillige, der samler cigaretskodder op. Der tages desuden forbehold for, at senere analyser kan fremkomme med påstande forskellige fra dem i nærværende opgave, idet der blot er foretaget et forholdsvist kort undersøgelsesstudie af stedet. Dette bunder i en performativ tilgang til feltet, hvor mere data ikke nødvendigvis gør forskningsresultatet mere sandfærdigt (Latour, 1986, pp. 272–273).

5. Fælleshavens betydning

I det følgende vil jeg undersøge nogle overordnede aspekter af fælleshaver og baggrunden for skabelsen af haver i urbane miljøer, hvilke følgevirkninger haverne har og hvorfor det giver mening i forhold til en innovationskontekst. *Urban Farming* eller *Urban Gardening* som det kaldes i mindre skala har beviseligt positive effekter på offentlig helbred, samfundsmæssig samhørighed og miljøet (Armstrong, 2000). *Community Gardens* eller fælleshaver er en måde at gøre urban farming tilgængeligt for flere mennesker på og kan medvirke til at nedbryde både sociale, aldersmæssige og racemæssige skel i nabolaget. Det giver dem, der engagerer sig mulighed for at få frisk grønt samt mulighed for fysisk aktivitet som begge bidrager til et bedre fysisk og psykisk velbefindende (Saldivar-Tanaka & Krasny, 2004; Teig et al., 2009; Wakefield, Yeudall, Taron, Reynolds, & Skinner, 2007).

5.1.1. Brugernes helbred

Ifølge flere undersøgelser af fælleshaver i eksempelvis sydøst Toronto og Denver, Colorado, har *community gardening* flere helbredsmæssige fordele for brugerne af haverne (Teig et al., 2009; Wakefield et al., 2007). Især lavindkomst brugere havde gennem haven bedre adgang til frisk mad og dermed en bedre daglig ernæring. Flere brugere rapporterede om en højere grad af fysisk aktivitet og et forbedret mentalt helbred. Det, at komme væk fra skærmen og ud at lave noget med hænderne, er med til at holde brugerne fysisk og mentalt aktive. Især for ældre er det en måde at skabe mening, aktivitet og udvikling i en hverdag ellers præget af ensformighed. Det er dog også brugere med stressende arbejdsdage kunne finde ro, og havearbejde var som en afstressende terapi for dem. Det, at komme ud i det grønne og interagere med jorden, steder man ellers ikke har naturen i nærheden, blev af mange set som afslappende og forhøjede deres følelse af velvære (Wakefield et al., 2007, p. 97). Friske grøntsager kan være svært at skaffe for borgergrupper med begrænset indkomst, og her kan deltagelse i en fælleshave gøre det muligt for dem at spise flere. For de fleste deltagere blev økologisk dyrkning prioriteret, hvilket er med til at mindske deres eksponering overfor pesticider og gavner dermed deres helbred på den lange bane. Haven gjorde det billigere at tilberede sunde måltider og gav samtidig muligheden for at dyrke afgrøder man ikke normalt kunne få i supermarkederne. Dyrkning af andre typer af afgrøder, som normalt kun kan få i brugernes hjemland, fik brugerne af haven med anden etnisk herkomst til at

føle sig hjemme (Wakefield et al., 2007, pp. 96–97). Dette aspekt leder over i nogle mere sociale dimensioner der kan gavne nabolagets sociale samhørighed.

5.1.2. Fælleskabets helbred

Det er ikke kun den individuelle brugers helbred, der gavnes af tilstedeværelsen af en fælleshave, men også det bredere fælleskab styrkes i området. Der er en stolthed i at være deltager i haven der, udmønter sig i at dele afgrøderne med andre i haven, men også folk der ikke deltager aktivt: *“I give away tomato... I enjoy it because when I reap, my friends come and share ...they give me warm reception.”* (Wakefield et al., 2007, p. 97). Undervisning er også et vigtigt redskab for en fælleshave, da det kan bemyndige folk gennem udvikling af nye kompetencer inden for det grønne. Det var med til at bygge selvtillid hos de involverede og tillid mellem naboer, hvilket bidrog til det sociale engagement både i haven men også i deres private liv. Renovering og oprydning omkring de områder fælleshaverne blev etableret bidrog med et fælles ønske om at holde kvarteret pænt. Haven er samtidig med til at bryde social isolation blandt beboerne i området, så man ikke kun deler grøntsager og haveredskaber, men også historier, viden og idéer på tværs af kulturer og sociale lag. Ventelister og stor interesse fra forbipasserende vidner også om en generel efterspørgsel på dyrkning af det grønne i byen, og at den brede befolkning kan se en værdi i fælleshaver (Wakefield et al., 2007, p. 98).

5.1.3. Miljø

Med stadig flere tilflyttere i byerne vil innovation på det grønne område ikke blive mindre væsentligt i fremtiden, hvor en bæredygtig og miljømæssigt forsvarlig madproduktion kan blive en nødvendighed. I takt med virksomheders CSR-strategier bliver en integreret del af deres forretningsudvikling, bliver fokus på miljøet i stigende grad opprioriteret. Virksomheder støtter derfor fælleshaverne i deres geografiske område, og visse virksomheder, som eksempelvis Coca Cola, laver deres egen fælleshave som personalegode for virksomhedens ansatte (Armstrong, 2000, p. 323). Succesfuld etablering af fælleshaver medvirkede ligeledes til organisering af andre initiativer i lokalsamfundet i New York som f.eks. yderligere forskønnelse af nabolaget og plantning af træer (Armstrong, 2000, p. 324). Det er dog også udfordringer ved brugen af fælleshaver, som er væsentlige at have for øje i den fremtidige udvikling af initiativerne.

5.1.4. Udfordringer for fælleshaverne

Et socialt sammenhængende nabolag oplever også mindre kriminalitet, hvilket gør det mere attraktivt at bo der. Med værdistigninger til de omkringliggende boliger og generel opgradering af sikkerheden i nabolaget, vil jorden på et tidspunkt blive så lukrativ, at fælleshaven kan være nødt til at lukke, da brugerne typisk ikke ejer jorden selv. Typisk for at gøre plads til nyt boligbyggeri, hvor afkastet på de opførte boliger umiddelbart er større end de afledte effekter af fælleshaven (Wakefield et al., 2007, p. 98). Et af problemerne er manglende bevidsthed om havens formål og støtte til drift fra politisk side, hvilket kunne resultere i vandalisme og problemer med affald. Hvis brugerne af fælleshaven ikke bor i den umiddelbare nærhed, er der eksempler, hvor man ikke ser nogen mærkbar effekt på den sociale sammenhængskraft. Desuden viser en undersøgelse, at fælleshaver i lavindkomstområder har fire gange højere sandsynlighed end haver i ikke-lavindkomstområder for at løse andre nabolagsproblemer (Armstrong, 2000, p. 324). Byens forurening er en anden udfordring i et sundhedsmæssigt perspektiv, når man dyrker urbant. Undersøgelser har dog vist, at så længe man ikke dyrker afgrøderne direkte i den forurenede jord, er grøntsager, der er dyrket i byen, ikke mere forurenede end supermarkedets produkter (Wakefield et al., 2007, p. 99).

Dette indblik i udvalgte kvantificerbare aspekter af fælleshaver har været med til at guide min tematiske behandling af den indsamlede empiri. De undersøgte artikler var dog præget af en fragmenteret tilgang til fælleshavernes udbytte. I indeværende opgave vil jeg tage udgangspunkt i en mere holistisk undersøgelse af havens effekt på de frivillige, og hvordan den kan være medskaber for grøn innovation.

6. Aktør-Netværksteori:

Gennem behandlingen af min empiriske undersøgelse af Byhaven 2200's organisation fandt jeg et bredt spektrum af aktører, som var vigtige for havens udbredelse. De havde alle forskellige motivationer for at være frivillige i Byhaven, men virkede alligevel afstemte i deres begrundelse for at være med i havens aktiviteter. Aktør-netværksteori (*Actor-Network Theory*) udmærker sig ved at synliggøre materielle, såvel som immaterielle aktører, der er involveret i en proces, hvor aktørerne skal rettes ind mod samme mål. Dette er en kontinuerlig proces, der kræver de rette humane og non-humane talpersoner, og her har aktør-netværksteorien et velegnet begrebsapparat. Derfor vil jeg i de følgende afsnit forklare og eksemplificere centrale emner og begreber fra aktør-netværksteorien, som kan belyse væsentlige aspekter af innovationsevnen i Byhaven 2200.

6.1. Baggrund

Grundlaget for aktør-netværksteori blev lagt af Bruno Latour i 1970'erne, hvor han foretog en række studier af forskning i laboratorierne ved Salk Institute of Biological Studies i USA (Olesen & Kroustrup, 2007, p. 64). I disse studier observerede Latour samspillet mellem forskere, forsøgsdyr, kemikalier, instrumenter og videnskabelige artikler. Ud fra disse observationer konkluderede Latour, at videnskabelig fakta ikke blot findes i naturen og venter på at blive opdaget, men at viden derimod bliver skabt gennem sociale processer, hvor artefakter spiller en central rolle. Et central pointe inden for ANT er således, at disse artefakter ikke bør ignoreres, men derimod ansues som aktører på linje med humane aktører. ANT fokuserer derfor på skabelse af forbindelser mellem humane og non-humane aktører i heterogene netværk (Olesen & Kroustrup, 2007, pp. 64–75). Begrebet non-humane aktører er dog ikke blot fysiske artefakter, men dækker ligeledes over immaterielle fænomener (Olesen & Kroustrup, 2007, pp. 83–85). En non-human aktør kan inden for ANT være et bistade, en facebook-gruppe såvel som en idé.

6.2. Aktør-netværket

ANT anskuer aktører som konstitueret af det netværk af relationer, som aktøren indgår i, hvilket bevirker, at disse ikke kan betragtes hver for sig. Objektet kan ikke adskilles fra den struktur det indgår i (Olesen & Kroustrup, 2007, pp. 80–85). Eksempelvis

konstitueres en gartner ved at have en park at udøve sin viden på, et bed der skal tilplantes eller luges samt en række værktøjer og materialer til arbejdet. Disse forudsætter endvidere udviklere og forhandlere af haveinstrumenter samt undervisere, der har overleveret deres viden på gartnerskolen. Alle disse relationer mellem humane og non-humane aktører er medvirkende til at skabe gartneren, og derfor kan aktør og netværk ikke adskilles, men er to sider af samme sag: Et aktør-netværk. Aktør-netværk har ikke ét korrekt perspektiv, men kan anskues fra forskellige positioner. Eksempelvis kan et højbed anskues som aktør i relationen mellem havebruger og højbed, men havebruger/højbed-konstellationen kan også anskues som én aktør i et større aktør-netværk bestående af en gruppe frivillige i en fælleshave. Endvidere kan højbedet i sig selv anskues som et netværk bestående af jord, byggematerialer, input i form af frø og vand og output i form af spiselige afgrøder. I visse sammenhænge kan et netværk altså anskues som en aktør, og ligeledes kan en aktør anskues som et netværk.

6.3. Black Box

Hvis et aktør-netværk er i en længerevarende stabil tilstand, formes en forståelsesmæssig *black box* (Latour, 1987, p. 131). En black box er et aktør-netværk, hvor aktørerne er blevet rettet ind mod samme mål og således handler som en enhed, hvor igennem det er opnået en stabilitet og forudsigelighed i beslutningerne. En black box har et input og output, men fordi aktør-netværket er stabilt og forudsigeligt, er det ikke nødvendigt at tage højde for de udførte processer, der foregår mellem input og output. En bilmotor kan anskues som en black box, hvor bilisten via styretøjet og pedalerne sender input til motoren, som resulterer i et overensstemmende output. Hvis der trædes hårdere på speederen og drejes på rattet, resulterer det i output i form af acceleration og ændring af bilens retning. Bilisten behøver således kun at overveje dette input samt efterfølgende output og kan ignorere det komplekse samspil mellem motorens mangeartede komponenter. En black box bevirker, at et aktør-netværk kan anskues som én aktør. Idet aktør-netværket handler stabilt og forudsigeligt, og der ikke skal tages højde for hvert af de individuelle aktørers indflydelse på processen, reduceres antallet af mulige udfald og dermed også processens kompleksitet (Latour, 1987, p. 131). En værdimæssig black box for Byhaven, i form af deres grundprincipper, er eksempelvis helt afgørende for at der bliver taget beslutninger, og at en udvikling finder sted. Hvis

alle beslutninger skulle gennem en konsensususkabelse, ville tiden gå med det og ikke at dyrke jorden i haven og dermed udbrede budskabet om fordelene ved nytteplanter. Et aktør-netværk kan være en stabil black box, men det er ikke en permanent tilstand. Muligheden, for at stabiliteten brydes, er altid tilstede, da udefrakommende forstyrrelser kan medføre ændringer i aktør-netværket. Slitage og stenslag kan ødelægge komponenter i bilmotoren, hvorved bilen ikke længere reagerer som forventet. Når output ikke længere opstår som forventet på baggrund af det tilførte input, kan aktør-netværket ikke længere betragtes som én enhed, men må igen betragtes som en konstellation af mindre aktører, som igen skal rettes ind mod et fælles mål (Latour, 1987, p. 131). Motorhjelmene må åbnes, og fejlen må repareres, før man igen kan regne med en overensstemmelse mellem input og output. Processen, hvorigennem aktører rettes ind mod et fælles mål, betegnes i ANT som en translation.

6.4. Translation

“Translationsmodellen” opstilles i ANT som modstykke til, hvad Latour betegner som “diffusionsmodellen”, som han opponerer mod. Begge modeller fokuserer på, hvorledes *tokens*, såsom artefakter eller kendsgerninger, udbredes, men giver forskellige forklaringer derpå (Latour, 1986, pp. 267–268).

6.4.1. Diffusionsmodellen

Diffusionsmodellen kan forklares med metaforer fra fysikkens verden, hvor udbredelsen af et token hviler på den initierende kraft, hvormed det blev udsendt. Når først et token har modtaget den initierende kraft, kan det brede sig ved anvendelse af sin egen oplagrede energi. Det er først, når en udefrakommende kraft påvirker et token, at det vil sænke sin hastighed, øge sin hastighed eller ændre retning (Latour, 1986, pp. 267–268). Det er derfor implicit, at et token udbredes, hvis det har modtaget en initierende kraft, og den efterfølgende ydre påvirkning kun kan ændre hastigheden på det pågældende token gennem modstand:

“(...) everything may be explained either by talking about the initial force or by pointing to the resisting medium: when an order is faithfully executed, one simply says that the masters had a lot of power; when it is not, one merely argues that the masters’ power met with a lot of resistance” (Latour, 1986, p. 267)

Diffusionsmodellen baserer sig altså på den initierende kraft, den oplagrede energi og det medium, som et token bevæger sig gennem. Hvis man eksempelvis analyserede etableringen af en fælleshave med diffusionsmodellens perspektiv, kunne det forløbe på følgende måde: Kommunen, som her er den initierende kraft, har fået en idé, om at udbredelsen af det grønne og bæredygtige i byen skaber velfungerende nabolag og etablerer derfor en fælleshave i en tidligere park. Her kan historien gå to veje afhængig af modstanden: Enten er der ingen, der føler ejerskab over projektet, der må konkluderes, at modstanden er for stor i mediet, hvilket medfører, at haven sygner hen og bliver efterhånden indtaget af de hashpushere, den skulle være med til at forhindre. Den initierende kraft og oplagrede energi var altså ikke stor nok til at fortsætte udbredelsen. En anden mulighed er, at beboere vil begynde at bruge den med det samme og bæredygtighedsfilosofien ville udbrede sig gennem nabolaget. I det scenarie var modstanden svag, de reaktionære fik ikke mærkbar indflydelse på udbredelsen, og projektet var en succes. Altså en lineær måde at se på et fænomens udbredelse fra startkraften til enten succes eller fiasko.

6.4.2. Translationsmodellen

Dette er ikke tilfældet i translationsmodellen, som derimod fokuserer på de aktører, som aktivt bringer et token videre. I translationsmodellen er det ikke den initierende kraft, der sørger for, at et token udbredes. Det er i stedet en kontinuerlig tilførsel af kraft, der bevirker, at et token udbredes og den initierende kraft er derfor ikke vigtigere end de senere tilførsler (Latour, 1986, pp. 267–268). Den kontinuerlige tilførsel af energi kommer fra det aktør-netværk, som er involveret i et tokens translationer og er nødvendig for at udbredelsen ikke stopper. Hver af de aktører i netværket, som får muligheden for at viderebringe et token, kan handle på forskellig vis. En aktør kan videreføre eller afvise et token, men kan lige så vel modificere det, hvorfor der netop er tale om en translation. I translationsmodellen vil aktørerne ikke videreføre et token uændret, men vil derimod forskyde og transformere det efterhånden, som det bliver ført videre i netværket. Dette er ligeledes årsagen til anvendelsen af begrebet *translation*: Aktørerne “oversætter” et token, når de viderefører det (Latour, 1986, pp. 267–268).

6.4.3. Målrættede translationer

Stifterne af Byhaven 2200, Sarah og Mia, har taget en nedefra og op tilgang til ønsket om en grønnere by. De har fra starten delt ejerskabet af haven med dem, der ville være med og ladet brugerne af haven bestemme, hvordan den skal indrettes. På den måde kan udbredelsen ske gennem positive translationer i stedet for et pres fra oven. Stifterne og havens fysiske udformning bliver væsentlige translationspunkter i videreførelse af grøn innovation i byrummet. Byhaven er det token, som blev sat i gang, men som ved hjælp af social inklusion og nogle etiske principper bliver set som et grønt symbol på et højere formål, nemlig en grønnere, sundere og sikrere by og et bedre miljø. De har samtidig igangsat flere mindre initiativer i forlængelse af Byhavens overordnede mission. Inden sæsonen får medlemmerne frø og spirebakker, så de kan starte i det små uden bekymringer for konsekvenser i haven. Frø og spirebakker er her en slags mini-token der repræsenterer haven og videreføres gennem vanding og pleje af den frivillige. Alle spireprojekter bliver registreret og fulgt op på, så man i dyrkningsgruppen ved, hvordan spiringen går, med mulighed for at få hjælp fra de erfarne i haven på tvivl om pasning (Bilag 1, 2014, pt. 1). Dette giver dem følelsen af medejerskab af fælleshavens indhold fra begyndelsen og breder samtidig budskabet fra den frivilliges hjem.

6.5. Translationsprocessen

Michel Callon forklarer, at der generelt findes fire faser (*moments*) af en translation, og at denne proces foranlediges af en aktør, der ønsker at nå et bestemt mål (Callon, 1986, p. 196). Disse faser gennemføres ikke én gang for alle, men kan kræve gentagelse og være overlappende, inden en stabilitet opnås. Indledningsvist identificeres relevante aktører til dannelsen af et større netværk, og den foranledigende aktør forsøger at positionere sig overfor dem på en sådan måde, at vedkommende bliver talsperson for, og et obligatorisk passagepunkt (et punkt, som alle skal gennem) i, det netværk, der skal skabes (Callon, 1986, pp. 196, 203–206). Hvis vi igen bruger haven og stifterne Mia og Sandra som eksempel, danner disse tre aktører et indbyrdes afhængigt netværk med en vis stabilitet. Samlet er dette interessebærende netværk blevet talsperson og forsøger at blive obligatorisk passagepunkt for praktisk læring af miljømæssig forsvarlighed og udbredelse af nyttegrønt i området omkring Nørrebroparken.

6.5.1. De fire faser

Den første fase i translationen betegnes *problematization* og kræver, at man definerer problemstillingen, målet for samarbejdet og samtidig kan overbevise andre aktører om problemets eksistens. Den efterfølges af *interessement*-fasen, hvor den fremstillede *problematization* forhandles med aktørerne. Gennem *interessement* forsøger den foranledigende aktør at skabe interesse for processen og motivere andre aktører til at påtage de roller, der blev defineret i *problematization*-fasen. Her skal bl.a. tages højde for de andre aktørers modstridende interesser, som kan bevirke, at aktørerne ikke tilslutter sig den fremstillede *problematization*. Her er havens praktiske udtryk og de frivilliges åbenhed væsentlige aktører for motivationen af nye aktører. Der har været situationer, hvor ældre damer har undret sig over at bedene ikke så ryddelige ud, og som derfor har sværere ved at tilslutte sig netværket. Ved praktisk at vise effekten og gennem oplysning at beskrive virkningen forsøger de frivillige at skabe en positiv forhandling (Bilag 2, 2014). Disse forhandlinger kan i princippet være af enhver art, der kan motivere aktørerne til at tilslutte sig netværket, herunder bl.a. overtalelse, meningsskabelse eller betaling (Callon, 1986, pp. 196, 206–211). Hvis forhandlingerne i *interessement*-fasen er succesfulde, valideres problemstillingen og de nødvendige alliancer, og forbindelser kan skabes. Denne tredje fase, hvor de relevante aktører tilslutter sig den fremstillede strategi betegnes *enrolment* (Callon, 1986, pp. 196, 211–214). Aktører vil dog ofte være repræsenteret af en talsperson, som er fremkommet gennem de hidtidige faser. I den fjerde og sidste fase, *mobilization*, påbegyndes de nødvendige skridt mod det nydannede aktør-netværks samlede mål. Dette kræver dog, at talspersonerne viser sig at være repræsentative for deres egne aktør-netværk, hvilket ikke nødvendigvis er tilfældet (Callon, 1986, pp. 214–215).

6.5.2. Talspersoner

En talsperson er en aktør, der taler på vegne af andre. Inden for ANT kan dette være en talsperson i traditionel forstand, dvs. en person, der er valgt til eller vælger at tale på vegne af en gruppe mennesker. Da ANT også involverer non-humane aktører, kan disse ligeledes være talspersoner, og humane aktører kan være talsperson for dem (Callon, 1986, pp. 214–215; Olesen & Kroustrup, 2007, pp. 77–78). En svamp kan således betegnes som talsperson for andre svampe, fordi det formodes, at den er repræsentativ for sine artsfæller, eller en zoolog kan betegnes som talsperson for de dyrearter, som

vedkommende beskæftiger sig med, idet andre aktører anerkender zoologens ekspertise på området. Et skilt i Byhaven kan også ses som en talsperson for udbredelsen af den urbane nyttehave og grøn innovation. Skiltet skal hjælpe med udbredelsen, når den menneskelige talsperson ikke er tilstede. Et bredt udsnit af de interviewede udtrykte netop denne aktør som en af de væsentligste mangler i haven (Bilag 7, 2014, pt. 3). For yderligere indrullering af forbipasserende og potentielle aktører i fælleshave-netværket vil en effektiv skiltning fungere som en tidlig problematization-fase. Dette er blandt andet begyndt med en tavle, hvor noget af visionen og grundlaget for haven bliver udlagt. Dette er med til at skabe den umiddelbare interesse og sammen med andre informative skilte, fører aktøren til yderligere information og en begyndende interessement-fase. En translation er dog ikke et endegyldigt resultat, men skal derimod opfattes som en proces, hvor positionerne løbende er til genforhandling (Callon, 1986, pp. 196, 203). Hensigten med translationsprocesser er for talspersonen at stille sig i en bedre situation til at nå sine mål. Translationsmodellen implicerer, at alle er afhængige af andres handlinger, og at disse handlinger kan påvirke og ændre det token (idé, produkt o. lign.), der forsøges udbredt. Derfor er det nødvendigt at hverve andre, så de kan videreføre det pågældende token samt at gøre deres handlinger forudsigelige, så det pågældende token ikke bliver ændret til ukendelighed. Dette sker gennem translationsprocesser, som opstiller aktøren som talsperson for en række black boxes (stabile og forudsigelige aktør-netværk). Jo flere black boxes talspersonen kan tale på vegne af, desto bedre en position er vedkommende i til at nå sine mål (Latour, 1986, pp. 264–265, 1987, p. 108).

6.6. ANT i en innovationskontekst

For at skabe innovation skal man derfor være opmærksom hvordan tokens oversættes løbende gennem aktørernes egne black boxes. At en invention kan udvikles, bringes til marked og blive en succes (og dermed en innovation) er en kompleks proces. I den første halvdel af det tyvende århundrede var opfattelsen, inspireret af Joseph Schumpeter, at innovationer blev tilvejebragt af et særligt begavet individ, entreprenøren (Akrich, Callon, & Latour, 2002a, p. 188). Dette begavede individ var omdrejningspunktet for innovation og havde indsigt i både invention og marked og forstod at bringe disse aktører sammen. Entreprenøren kunne kombinere elementer på stadigt nye måder, som kunne skabe en værdi og derfor også et forspring overfor

konkurrenterne. Vedkommende havde overblik over hele processen fra tanke til innovation og havde ansvar for at træffe de rette valg i en usikker situation (Akrich et al., 2002a, pp. 188–189). Akrich et al. (2002a) forklarer, at denne type særligt begavede individer fandtes og stadig findes. I denne opgave har jeg interviewet de to grønne ildsjæle og stifterne af Byhaven 2200, Mia og Sandra, som har mange af de kvaliteter der kendetegner entreprenøren (Bilag 1, 2014; Bilag 2, 2014). Gennem ANT-perspektivet neddrøses betydningen af den enerådige entreprenørs-figur ved ikke at lægge ansvaret på skuldrene af et særligt begavet individ, men at se innovation som en proces, der involverer et større antal både humane og non-humane aktører i et netværk. De kvaliteter og det ansvar, som typisk ville ligge hos Mia og Sandra er således blevet distribueret blandt flere aktører i foreningen gennem de forskellige arbejdsgrupper. Dette bevirker dog, at et enkelt individ ikke kan have den samme bevågenhed over projektet og kræver derfor en høj grad af deltagelse, interaktion og forhandling mellem de involverede parter (Akrich et al., 2002a, pp. 188–189). Dette sørger Byhavens bestyrelse for gennem aktiv tilstedeværelse i haven og kontinuerlig inddragelse af havens brugere til både udvikling af højbedene, læring gennem workshops og sociale arrangementer (Bilag 1, 2014, pt. 1).

6.6.1. Retrospektivt succeskriterium

Når årsagerne til en inventions fiasko forklares retrospektivt, kan de virke åbenlyse, men det er ikke ensbetydende med, at de har været det i situationen. Et valg kan godt have været velovervejet, men alligevel have været det forkerte valg - eller endda det rigtige valg ud fra den tilgængelige information. At en tilblivelsesproces viser sig at resultere i noget, der har værdi for andre i større skala, kan dog først endeligt konkluderes post factum, og at noget viser sig at være innovativt på makroniveau, er således en retrospektiv konklusion (Akrich et al., 2002a, pp. 190–191). Jeg kan derfor heller ikke konkludere, at Byhaven har bidraget til at mindske brugen af fossile brændstoffer i betydelig grad, men blot konstatere om haven har gjort en positiv forskel for en gruppe mennesker og haft en holdningspåvirkende effekt. I en innovationsproces foretages der en række forskelligartede valg af en mængde aktører, som har modstridende interesser og ikke på forhånd kan afgøre betydningen af deres beslutninger. Visse translationer kan vise sig at være langt vigtigere end først antaget og danne basis for nye translationer, som gennem akkumulering får stor indflydelse på den

retning projektet tager. Translationernes determination er vigtig, fordi innovationsprocessens formål er at nå til det rette marked med det rette produkt på det rette tidspunkt. De mange translationer kan derfor betyde forskellen mellem succes og fiasko (Akrich et al., 2002a, pp. 191–195). I Byhaven forsøger man aktivt at styre translationerne gennem oplæring i havens grundprincipper. Permakulturetikken og designprincipperne sikrer, at det rigtige værdimæssige grundlag styrer beslutnings og forhandlingsprocessen mellem aktørerne. Det har været med til at styre den nicheprægede invention mod et bredere udsnit af beboerne omkring Nørrebroparken.

6.6.2. Brugernes rolle

For at en invention bliver succesfuld skal den opfylde et behov, og derfor vil nøglen til succes være at iværksætte et produkt, der skaber interesse på markedet og for forbrugeren. For at kunne skabe dette produkt til markedet og forbrugeren, må disse først identificeres, og dette kan være problematisk. Ifølge Akrich et al. (2002a) er der så mange faktorer, der påvirker markedet, at det ikke endeligt kan lade sig gøre at kortlægge det. Endvidere er markedet i et evigt *flux*, og de faktorer, det kan lykkes at kortlægge i begyndelsen af en innovationsproces, kan have ændret sig markant inden processen er gennemført. Markedets adfærd kan således ikke gøres forudsigeligt. Dette understreger endnu engang vigtigheden af Byhavens stærke værdimæssige forankring, som kan styre havens udvikling, på trods af skiftende markedsadfærd og en svært identificerbar brugergruppe. Identificering af forbrugeren er problematisk, fordi forbrugerens interesser ofte bliver formidlet af en repræsentant for en særskilt interesse, som vil påvirke beslutningsprocessen. Forbrugerne er i sig selv en heterogen mængde, som har divergerende interesser og ønsker, og som måske ikke selv er klar over, hvad deres ønsker og behov reelt er. Domænet er således præget af usikkerhed, men netop denne usikkerhed er nødvendig for at innovation overhovedet kan finde sted (Akrich et al., 2002a, pp. 194–201). Her forsøger man i haven at eksperimentere med at give brugerne en kontrolleret smagsprøve på havens aktiviteter gennem eksempelvis en spireworkshop. Dette giver selv beboere i området, der muligvis aldrig har dyrket nytteplanter før, en mulighed for at forsøge sig under kyndigt opsyn og opleve glæden ved at se noget gro. Dette skaber et incitament for den nye aktør til at indrullere sig i yderligere af havens aktiviteter og derved være med til at udbrede innovationen (Bilag 1, 2014, pt. 1).

6.6.3. Tilretning for brugerne

Akrich et al. (2002a) beskriver, at en innovation ofte vurderes på baggrund af dens iboende kvaliteter som forklaring på, hvor vidt en innovation udbredes. Specielt udviklere anvender diffusionsmodellen, som bevirker, at det er produktet i sig selv der bliver forklaringen, om det får succes, eller markedsmodstanden der bliver forklaring på produktets manglende medgang (Akrich et al., 2002a, p. 203). Den vurdering, der reelt har betydning for om et produkt er innovativt, finder sted hos brugerne og beror på, hvorledes innovationen placeres i deres situation og forholder sig til deres kontekst. Det er denne vurdering og aktørernes handlinger med produktet, der har betydning for, at en innovation bliver succesfuld. Akrich et al. mener derfor, at innovationsprocessens succes beror på den mængde aktører det kan lykkedes at interessere med sin innovation, så de vil lade sig indlemme i aktør-netværket og føre produktet videre (Akrich et al., 2002a, pp. 202–205). Der er en ret stor mængde af hundeejere, der før brugte parken og nu bruger haven til at lufte deres firbenede aktør. Netværket mellem hund, ejer og et sted at lufte den er stærkt og er en brugskontekst, Byhaven er nødt til at adressere. Haven har et vedvarende fokus på inkludering, fremfor hegn og restriktioner, hvilket giver foreningen en goodwill i nabolaget. I stedet for at begrænse området, hvor man kan lufte sin hund for at undgå efterladenskaber, stiller man i stedet afføringsposeholdere op, så man lægger samvittigheden i hænderne på brugerne (Bilag 6, 2014, pt. 16).

6.6.4. Kontekstafhængighed

En innovation bliver ikke blot tilegnet hos brugerne på en generel og ensartet måde. Den bliver derimod taget ind i en kontekst, hvor aktørerne approprierer og omformer den til deres egne formål. Som det har været beskrevet tidligere, er dette en del af translationsprocessen.¹ De opfattede fordele ved en innovation vil variere fra situation til situation. Det værdisæt, som udviklerne mener skabes gennem et specifikt produkt er ikke nødvendigvis det samme værdisæt som forbrugerne oplever, at produktet bidrager

¹ Akrich, Latour og Callon anvender begrebet *model of interessement* i *The Key To Success in Innovation* Part I* (Akrich, Callon, & Latour, 2002a) og *The Key To Success in Innovation* Part II* (Akrich, Callon, & Latour, 2002b). Denne model tager udgangspunkt i de samme grundlæggende koncepter som translationsmodellen, men i mindre detalje. Jeg vil derfor i denne opgave anvende begreberne associeret med translationsmodellen i min beskrivelse af udbredelsen af grøn innovation.

med. Interessen for innovation vil derfor variere blandt aktørerne, og det vil være forskellige elementer af innovationen, der er interessant for de forskellige aktører. Idet aktørerne opfatter en innovation ud fra deres egen situation, vil enhver tilegnelse af et produkt også indebære en forandring af produktet, hvor produktet tilpasses til den situation, hvori det skal indgå (Akrich, Callon, & Latour, 2002b, pp. 208–209). Det er tilfældet for Bigruppen, der er en arbejdsgruppe i foreningen Byhaven 2200. Her er det ikke dyrkningen, der er fokus, men folk med en interesse i bistader og tiltrækning af bier, som ligger under det overordnede fokus på grøn og bæredygtig innovation (Bilag 5, 2014, pt. 40). Det er derfor hensigtsmæssigt at identificere de aktører, der er i den bedste situation til at forandre innovationen, så den kan skabe interesse for de efterfølgende aktører. At skabe interesse og forandre er to væsentlige faktorer i innovationsprocessen. Det kan derfor være nødvendigt at ændre innovationens egenskaber gennem tilblivelsesprocessen, så innovationen kan skabe interesse for flere aktører (Akrich et al., 2002b, pp. 208–209). Der er således en løbende forhandling mellem humane og non-humane aktører i innovationsprocessen:

“The social “material” and the technical “material” are both relatively malleable and the successful innovation is the one which stabilises an acceptable arrangement between the human actors (users, negotiators, repairers) and the non-human actors (electrons, tubes, batteries) at the same time. The particular strength of the innovator is to permanently play with both registers, to treat nature and society symmetrically. Why speak of technical feasibility and social acceptance? Why change the vocabulary? Acceptance, like feasibility, is just as social as it is technical.” (Akrich et al., 2002b, p. 210)

For at en innovation kan blive en succes er det nødvendigt at kunne hverve de nødvendige aktører – humane, såvel som non-humane – til at bære innovationen videre ved en række forskellige strategier. Såsom at skabe interesse i innovationen før sine modstandere, finde nye allierede, ændre innovationen eller den kontekst, hvori den skal indgå. Til biprojektet sendte gruppen tre forskellige projektbeskrivelser til kommunen for at skabe bedst mulig chance for et positivt udfald overfor et tiltag, der er meget nyt i kommunalt henseende. Parkforvalteren blev her en vigtig allieret, da han kunne se fordele for ikke kun Byhaven 2200, men også byens andre grønne områder. Her måtte man forhandle om både bistadernes fysiske udformning, deres placering og pasningen af

bierne (Bilag 5, 2014, pt. 40). Der vil være en løbende forhandling mellem innovation og aktører, hvor aktører forandrer innovationen og innovationen forandrer aktører ved at forandre konteksten. Når et produkt er i konstant forhandling med de aktører, den kommer i kontakt med, bevirker det, at innovation kan ske fra hvilket som helst led i aktør-netværket, og ikke kun fra den initierende aktør (Akrich et al., 2002b, pp. 210–212). Her udviklede innovation altså ved mobilisering af nogen talspersoner for bierne, helgardering med udarbejdelse af flere projektbeskrivelser i samarbejde med Sandra, den velvillige parkforvalter og et overordnet ønske fra kommunen om en grønnere by.

6.6.5. Iterativt og baseret på prototyper

Den traditionelle lineære udviklingsmodel, hvor hele udviklingsproces planlægges fra udgangspunktet, og når de individuelle faser er overstået, er det ikke længere muligt at vende tilbage til dem er ikke den mest hensigtsmæssige model for social innovation. Det hæmmer den løbende forhandling mellem aktørerne i aktør-netværket. I stedet foreslår Akrich et al. en iterativ og inkrementel udviklingsproces, hvor innovationen manifesteres i en række forskellige prototyper, som dannes på baggrund af forhandling mellem involverede aktører. Gennem sine iterationer redefineres prototypens egenskaber, dens kontekst og dens målgruppe, indtil den når til et stadie, hvor den udgør et passende kompromis mellem de involverede aktører og deres interesser (Akrich et al., 2002b, pp. 212–214). Netop denne type løbende forhandlinger har Sandra og Mia forsøgt at facilitere gennem designworkshops, hvor alle der var interesserede kunne komme med inputs til havens udformning. Et bevidst aspekt af havens design er de enkelte elementers mulighed for at blive flyttet. Værktøjsskuret er eksempelvis bygget så det kan genplaceres til, hvor det giver mest mening i takt med, at haven udvikler sig. Dermed befinder haven sig permanent i en prototypisk fase, så den altid kan passes ind til målgruppen og konteksten. Det, at alle skal have lov til at bidrage i haven, med, hvad de har lyst til, har dog også sine konsekvenser, som Mia konstaterer:

“... [man må] acceptere at der kan blive lavet hærværk når som helst, og vi kan ikke noget at gøre ved det. Det er bare et af vilkårene. Altså ja, vi havde lige fået bygget det der skide flotte nye langbord, og der gik en halv dag så var der nogen der havde tegnet alt mulig mærkeligt med kuglepen. Og så står man lidt, “hvorfors?” Men sådan er det bare. Det nytter

ikke noget at græde over det. Og hver gang der sker noget lidt øv, sker der ti positive ting.”
(Bilag 2, 2014, pt. 11)

Dette hænger godt sammen med permakulturens princip om, at der ikke findes ukrudt. Man må acceptere både social og dyrkningsmæssig forskellighed, da alle aktører er med til at skabe det grønne miljø og dermed bidrage til udviklingsmæssig diversitet. En konsekvens af denne tilgang kan være, at den originale målsætning med innovationen ikke længere er den mest hensigtsmæssige, da konteksten, aktørerne og produktet kan ændre sig gennem udviklingsprocessen, og at denne målsætning derfor må ligeledes ændres undervejs. Grundet denne potentielle foranderlighed i innovation er det nødvendigt for den initierende aktør at skabe det bedst mulige netværk. Og dette kræver, at de korrekte talpersoner kan identificeres. Det er disse talpersoner, som på vegne af deres respektive aktør-netværk, kommer til at redefinere, forhandle, forskyde og forandre projektet, indtil det når frem til destinationen. Derfor er det nødvendigt, at talpersonerne er repræsentative, og at de kan skabe interesse hos deres aktør-netværk. For talpersonerne alene har de nødvendige alliancer, for at innovationen kan blive en succes (Akrich et al., 2002b, pp. 217–219).

7. Permakulturel innovation

Da jeg startede min undersøgelse af Byhaven, var det for at undersøge, hvordan en fælleshave socialt forankrede sig i nabolaget. Gennem bearbejdning og systematisering af mit empiriske materiale (Bilag 9) er permakulturens etik og designprincipper blevet centrale elementer i opgaven. Ikke kun i min analyse, men også som en del af en meta-reflektion over min egen rolle og ANT som metodisk og forståelsesmæssig ramme. Det er netværkets konfiguration, der giver det styrke, ikke de individuelle materialer. Netværksstabilitet er ligeledes afhængig af translationen af andre netværksstrategier, hvorved der opstår overensstemmelse af interesser (Law, 2007, p. 9). Det er dog ikke altid at mennesker kan have direkte indflydelse på strategien, men naturen eller andre eksterne faktorer kan påvirke udfaldet af aktørnetværkets position (Law, 2007, p. 10). Det handler om at designe en translationsprocessen, så man anser det for en rationel beslutning at anlægge og deltage i fælleshaver. Man skal tage hensyn til de værdisæt, de væsentlige aktører ligger inde med.

7.1. Baggrund for principperne

Denne hensynstagen kommer til udtryk i Byhaven 2200's brug af permakulturprincipperne. Permakulturen er et system og en vision for bæredygtigt landbrug, og senere kultur, som australierne Bill Mollison og David Holmgren udviklede i midten af 70'erne (Holmgren, 2007, p. 3). Der er flere versioner af permakulturprincipperne, men jeg vil i denne opgave fokusere på Holmgrens tolv principper, da havens grundprincipper baserer sig hovedsageligt på disse (Holmgren, 2007). Principperne bliver aktivt brugt i haven som et værktøj til forståelse af den overordnede mission og som en guide i beslutningsprocessen. Det er en måde at få et fælles ordforråd og dermed italesætte forskellige aspekter af haven, så alle kan forstå det. Denne ledelsesmetode giver et holistisk regelsæt for haven (jf. afsnit 8.3), ikke kun når det kommer til dyrkning af det grønne, men også når det gælder dyrkning af det sociale, som Mia her forklarer: *"Man tænker meget i forbindelser. Altså nyttige forbindelser. I permakultur. Det er noget der også fungerer på det sociale niveau. Og at udnytte de ressourcer der er på stedet."* (Bilag 2, 2014, pt. 19) Ressourcer og forbindelser kan altså både være mellem mennesker og planter ifølge permakulturens principper, som dermed er oplagt at undersøge med ANT's symmetriske tilgang til humane og non-humane aktører.

7.2. Etikken og principperne

Det kan virke som et modsætningsforhold at beskrive *permakultur*, altså permanent landbrug (*agroculture*) og samfundskultur (Jf. afsnit 8.1 om organisationer som kulturer), som en katalysator for innovation og forandring. Både social og miljømæssig innovation går dog ud på at skabe en vedvarende forandring og ikke blot en midlertidig justering på status quo. Det er ifølge Holmgren (2007) en nødvendighed at skrue progressivt ned for energi og ressourceforbruget, så vi når en "*energi descent future*" (p. 6). En konsekvens af den energi optur de fossile brændstoffer gav verdensøkonomien, og som Holmgren sammenligner med en ballontur, der nu er på vej ned mod jorden (Holmgren, 2007, p. 6). Permakultur tager udgangspunkt i tre etiske principper, der er blevet til gennem undersøgelse af ældre, oprindelige kulturer samt nyere samfunds- og samarbejdsformer, hvor mennesker har formået at leve bæredygtigt med naturen. Disse principper indbefatter:

- *Care for the earth (husband soil, forests and water)*
- *Care for people (look after self, kin and community)*
- *Fair share (set limits to consumption and reproduction, and redistribute surplus).*
(Holmgren, 2007, p. 7)

De tre principper danner basis for grundtanken i permakultur, der modsætter sig det moderne industrielle samfund. Holmgren (2007) beskriver desuden tolv principper i udlægningen af permakultur, der tilsammen udgør et holistisk regelsæt for et bæredygtigt design (p. 8). Byhaven 2200 har permakulturprincipperne som konstituerende regelsæt, og jeg finder det derfor relevant at undersøge kilden og baggrunden for disse tanker. Meningen med og brugen af designprincippernes dobbelthed er desuden relevant at undersøge i praksis gennem havens udformning og projekter. Jeg vil derfor undersøge Holmgrens designprincipper, som Byhaven har gjort brug af, for at analysere deres betydning for Byhavens evne til at drive innovation.

7.2.1. #1: Observér og interager

Det første princip kommer til udtryk i flere af Byhavens initiativer. Ved Designmøde #1 blev de der ikke var så godt vant i permakulturprincipperne, bedt om at observere de erfarne medlemmer for at lære principperne, men samtidig interagere i design-

processen ved at komme med inputs til indretning af haven. Holmgren understreger vigtigheden i at observere og interagere når det kommer til udvikling af et bæredygtigt design: *“Permaculture designers use careful observation and thoughtful interaction to make more effective use of human capabilities, and reduce dependence on non-renewable energy and high technology.”* (Holmgren, 2007, p. 9). Til mødet var det muligt for alle, ikke kun dem der var certificeret i permakultur, at komme med inputs. Man forsøgte derved at inddrage deltagernes viden på tværs af faglige baggrunde og etniske tilhørsforhold, som eksempelvis Jaime og Alex, der kommer fra henholdsvis Spanien og Australien. Til møderne var der generelt god vidensdeling mellem kulturer og lande i en slags interkontinental mobilization-fase for permakulturen. Medlemmerne af bestyrelsen havde samtidig en overordnet dagsorden med mødet, som blandt andet involverede en kortlægning af folks ønsker til havens brug. Som Candela forklarer det under de indledende snakke: *“Permaculture is a technique to design. To design what? To design whatever we want. But we need first to know what we want”* (Bilag 6, 2014). Man bliver nødt til at gøre sig klart, hvad man ønsker, før designet kan blive vellykket. Designteknikkerne giver først rigtig mening, når der er et reelt behov. Observer og interagér er derfor en slags kvalitativ markedsundersøgelse for kunderne, her i form af de frivilliges, hvor de samtidig får et ejerskab gennem medskabelse af havens udformning.

7.2.2. #2: Opfang og oplagr energi

For at opretholde en bæredygtig planet er det ifølge Holmgren (2007), nødvendigt at identificere og genbruge de ressourcer, vi har til rådighed og på forsvarlig vis udnytte den energi, som naturen stiller til rådighed (p. 10). Det skal ikke nødvendigvis være gennem ny teknologi, men kan blot være den måde jorden er sammensat på, så den holder mere effektivt på fugten og derved mindsker behovet for vanding (Holmgren, 2007, pp. 10–11). Et mål er blandt andet at det naturlige bunddække i bedene skal bevares for at forhindre frostskafer om vinteren, undgå brugen af gødning og samtidig mindske vandressource-spildet. Byhaven 2200 har her en interesse i at udnytte ressourcer, der ellers ville være gået til spilde. Udgangspunktet for det arbejde, der er kernen i den frivilliges deltagelse i haven, er interessebaseret. Den internaliserede translationsproces baseres således på en vekselvirkning mellem problematization- og interessement-faser, hvor permakulturprincipperne er med til at styre retningen. Det er

ikke et bestemt mål, der skaber interesse, men derimod en række forskellige interesser, der skaber forskelligartede mål. Interesser og målsætninger ændres løbende i takt med de aktører, der involveres, og de erfaringer der gøres undervejs, som forandrer processerne. På nuværende tidspunkt er en af de primære aktiviteter for Mia skabelsen af en bedre vandforsyning. For at skabe det bedst mulige resultat har det være nødvendigt at danne nye alliancer. Mia har det sidste års tid været i gang med et projekt, der skulle skabe adgang til en kilde, som lå ved en kælders i nærheden af haven. Til trods for at Mia har erfaring med mange aspekter af haven så er der aspekter af havedriften der er bedre tjent med at blive foretaget af andre. Til dette projekt har det været nødvendigt at alliere sig med nogen, som har forstand på håndværk og brøndarbejde. Sidstnævnte i form af to aktører fra et andet netværk, Københavns Fødevarerfælleskab, som de begge er en del af fra tidligere. En række opgaver er således blevet delegeret fra talspersonen, Mia, til en anden aktør, der er hvervet og mobiliseret i netværket til formålet. Det skaber dog også en usikkerhed, da relationen ikke er interessebåret i samme grad som andre aktører i havens netværk.

Gennem facebook-gruppen har Sandra ligeledes hvervet en aktør, der kan hjælpe dem med at genbruge ressourcer i havearbejdet. En café med økologisk kaffe vil gerne donere deres brugte kaffegrums til haven. I kaffegrums er der stadig en masse ubrugte næringsstoffer, som blandt andet kan bruges til at dyrke svampe, og man skaber derfor mad i stedet for mere affald. Man danner ligeledes en alliance med caféen, der kan reklamere med, at deres kaffe er bæredygtigt gennem hele dens brugscyklus og samtidig sprede budskabe om haven med potentiale for at skabe interesse og indrullere nye aktører.

7.2.3. #3: Opnå et afkast

Det tredje princip handler om at man ikke kan tænke bæredygtigt, hvis man ikke har ressourcer til at leve. Den energi og de ressourcer, man har optjent, skal bruges effektivt og omsættes til noget, man kan overleve på. Det vil dog kræve nytænkning i takt med samfundets forandring: *"More broadly, flexibility and creativity in finding new ways to obtain a yield will be critical in the transition from growth to descent."* (Holmgren, 2007, p. 11). Her har haven et problem i forhold til andre fælleshaver med mere regulær landbrug. Haven kan simpelthen ikke levere mad hele året rundt og har slet ikke et

afkast, der kan gøre medlemmerne uafhængige af mere konventionelle afgrøder: *“Altså fordelene i forhold til udbyttet er i hvert fald udeblevet ... og det bliver nok aldrig det helt store. Hvis der var nogle der havde det som intention da de startede, så opgiver man det nok hurtigt og finder en masse andre gode ting i haven.”* (Bilag 3, 2014, pt. 4) Haven har altså ikke en intention om at producere store mængder føde, men skal i stedet bruges som læringsværktøj og inspiration til en mere bæredygtig livsstil. I Armstrong (2000) og Wakefield et al. (2007) fremhæves sundheden ved frisk grønt som en af de store fordele ved fælleshaver. I Byhaven 2200 er det dog ikke i samme omfang meningen, at folk skal overleve på havens produkter, men i stedet at inspirere til en holdningsændring gennem gode eksempler på en alternativ praksis. Det er ikke et forsøg på redde mennesker fra at sulte, men et skridt i retningen af at udbrede forståelse og en større respekt for naturen. Derfor er det heller ikke et projekt specifikt for socialt udsatte, men de er som alle andre velkomne i haven (Bilag 4, 2014, pt. 16).

7.2.4. #4: Anvend selvregulering og acceptér feedback

Et af de største ønsker for en permakulturdesigner er en have, der er selvregulerende og derved mindsker det arbejde, der skal til for opretholde et kunstigt højt ressourceniveau (Bilag 3, 2014). Ved at basere haven på lokale og mere hårdføre arter vil man, ifølge det fjerde princip, skabe et selvopretholdende miljø, som ikke er afhængigt af eksterne ressourcer i samme grad (Holmgren, 2007, pp. 12–13). Det fjerde permakulturprincip observerede jeg under Designmøde #2, hvor man blev delt ud i grupper for at give et bud på havens udformning. Her inkluderede alle grupperne mindst én, der havde været med året før eller helt fra havens opstart, og som derved havde indsigt i planternes trivsel. Her blev især viden om skyggeområder og erfaring med uegnede planter brugt som løbende feedback til grupperne (Bilag 7, 2014). I den sociale forstand har Byhavens stiftere også fra start satset på en selvregulerende adfærd som dette princip argumenterer for: *“Clearly the open acceptance of hazards from negative feedback must be constrained by ethical principles and primarily applied to ourselves, families and communities”* (Holmgren, 2007, p. 13) Det hjælper ikke at fjerne alle risici for at fejle, men i stedet forvente at etiske principper og medmenneskernes samvittighed vil skabe en positiv adfærd. Sandra beskriver her noget af motivationen for at gøre haven frit tilgængelig for alle:

“Det er lavet som en fælleshave fordi vi netop gerne vil gøre op med privathedens grænser om at det her er mit og det her dit. Men det her skal vi alle sammen tage vare om. Så du kan gå ind og lave rav i den, og så er vi ærgerlige over det vi gjorde i går [er spildt], men det kan vi ikke tillade os, for det har noget at gøre med også at opdrage hinanden til hvordan passer vi på det der er fælles.” (Bilag 5, 2014, pt. 19)

Byhaven påtager sig altså en opdragende funktion ved at åbne deres netværk op for alle interesserede aktører. Det er et sats, da potentialet for at aktører med modstridende interesser, såsom vandalisme, er høj i netop det område, haven er anlagt i. Der har endnu ikke være vandalisme i nævneværdigt omfang, hvilket kan hænge sammen med det ottende princip (jf. afsnit 7.2.8).

7.2.5. #5: Brug og sæt pris på vedvarende ressourcer og tjenester

Det femte princip lægger sig op af det andet princip om at opfange og oplagre energi (jf. afsnit 7.2.2), men fokuserer mere på brugssituationen. Holmgren italesætter problematikken gennem en forretningsmetafor for at skabe forståelse hos potentielt kritiske tunger: *In the language of business, renewable resources should be seen as our sources of income, while non-renewable resources can be thought of as capital assets. Spending our capital assets for day-to-day living is unsustainable in anyone’s language.* (Holmgren, 2007, p. 14) En bæredygtig udvikling skal med andre ord skabes uden at skulle sælge ud af anlægsaktiver, typisk i form af materielle værdier såsom jorden, der plantes i, eller redskabsskuret, der er nødvendig for havens pleje. De vedvarende ressourcer er en væsentlig aktør i havens økonomi, da medlemmerne ikke endnu er påkrævet et beløb for deltagelse i havens aktiviteter. Man forsøger derfor at bruge vedvarende energikilder, blandt andet i form af menneskelige ressourcer (knofedt), i stedet for at bruge maskiner og el-krævende værktøjer. Dette skaber dog en afhængighed til den frivillige arbejdskraft. Havens konstituerende principper kræver altså en kontinuerlig tilførsel af menneskelig arbejdskraft, hvilket skaber behovet for indrullering af nye aktører. Det kræver, at haven og de frivillige bliver gensidigt afhængige af hinanden, og dermed at haven bliver et obligatorisk passagepunkt for den frivillige aktør. Holmgren (2007) anerkender samtidig, at ikke-vedvarende energikilder kan være nødvendige for at skabe systemer for vedvarende energi (p. 14). Da haven blev anlagt, blev alt lavet af donerede genbrugsmaterialer, og ting der blev fundet på gaden.

Højbedene var opdelt med sandsække, der ikke var en vedvarende løsning, men som var en pragmatisk udvej i en opstartsfase, hvor ressourcerne var knappe. Bedene skulle derfor laves om, og her måtte man bruge eksterne aktører, kapital og energi på at skabe noget, der ville holde i flere år (Bilag 2, 2014, pt. 3).

Naturens vedvarende tjenester kan eksemplificeres gennem de træer, der befinder sig i nærheden af det store træbord midt i haven. Man kunne fælde træerne og bygge et hus omkring bordet og derved bruge dem som ressource. Men ved at beholde træerne som en tjeneste skaber de vedvarende skygge for solskin og ly for regnen, uden at man behøver at bruge energi på at 'høste' ressourcerne (Holmgren, 2007, p. 14). En helt nødvendig del af en succesfuld have er eksistensen af bier, der bestøver planterne. Bier færdes ikke typisk i byen og for at skabe et netværk mellem bierne og havens blomster, er det nødvendigt at skabe et obligatorisk passagepunkt for bierne i eller i nærheden af haven. En problematization-fase blev indledt under generalforsamlingen og et af designmøderne, hvor der viste sig interesse for at holde bier i haven. Herefter blev der, gennem en interessement-fase, diskuteret relevant inddragelse af aktører og besluttet, at en arbejdsgruppe skulle formes, der skal være ansvarlig for bi-projektet. Her har haven lavet en alliance med flere eksterne aktører, der har haft erfaring med bier, da de ikke selv havde viden om dette område. Denne ekspert bliver hermed talsperson for bierne og skal igennem forhandlinger med havens frivillige, og især bestyrelsen, kortlægge og tilgodese biernes behov, før de kan blive indrullet i havens netværk. Permakulturprincipperne er med til at sikre talspersonernes repræsentativitet for haven under en mobilization-fase, hvor projektet skal føres ud i livet. En succesfuld translation af bi-idéen er dog stadig afhængig af talspersonens eget netværk og evnen til at forhandle med andre aktører, herunder kommunen. Disse skal overbevises om meningen med staderne og derpå indrulleres ved blandt andet at argumentere for de positive afledte effekter, bierne har på andre af kommunens grønne områder. Der er i skrivende stund givet lov til at opføre bistader på Assistens Kirkegård, men projektet er endnu ikke søsat. Den indledende fase har derfor vist sig succesfuld, men det er endnu ikke muligt at vurdere bi-projektets vedvarende effekt på Byhaven eller katalysering af grøn innovation i området (Bilag 5, 2014, pt. 40). Dette vil være et relevant område for fremtidige undersøgelser.

7.2.6. #6: Producér ikke affald

Insekter er et andet område, hvor man i Byhaven forsøger at bruge naturens vedvarende tjenester. Candela var til Designmøde #1 fortæller for brugen af ormehuse i højbedene, som kunne vises frem til besøgende og frivillige (Bilag 6, 2014). Det skyldes dels et ønske om, at ormene indgår som affaldsforbruger i plantejordens økosystem. Her fortærer den nedfaldsblade og andet dødt plantemateriale, som den konverterer til humus, der er gavnligt for plantemiljøet (Holmgren, 2007, p. 15). Samtidig er der et ønske om at skabe en ormebestand, der skal være med til at illustrere vigtigheden for de besøgende i haven i at tænke holistisk, når man dyrker jorden. Holmgren beskriver her, hvilken betydning det moderne forbrugersamfund har på den typiske byboers (manglende) holdning til affald:

“The industrial processes that support modern life can be characterised by an input-output model, in which the inputs are natural materials and energy, while the outputs are useful things and services. However, when we step back from this process and take a long-term view, we can see all these useful things end up as wastes ... and that even the most ethereal of services required the degradation of energy and resources to wastes.” (Holmgren, 2007, p. 15)

Det er altså nødvendigt at åbne op for denne industrielle black box for at få forståelsen af det affald, der produceres, og hvad man som frivillig i en fælleshave kan gøre. En af de faste frivillige lavede et eksperiment, hvor et stykke jord fik lov at udvikle sig frit, blot for at man kunne observere, hvad der ville ske. Altså et forsøg på at skabe en zone fem (jf. afsnit 7.2.7) i haven (Bilag 6, 2014). En måde bevidst at åbne for naturens black box, hvis man som byboer ikke ved så meget om, hvordan naturen udvikler sig organisk og uden menneskelig indflydelse. Ved eksperimentet bliver dette uberørte område et lille netværk af aktører, der kan observeres, og som er indbyrdes afhængige af hinanden. Det giver et andet perspektiv på økosystemer, og hvad der kræves for at få det til at fungere. Nytteplanter er for mange urbane mennesker en samfundsmæssig black box, der skal gøre det så nemt som muligt at skaffe føde. Der er dog et ønske om og, ifølge permakulturen, en nødvendighed i igen at få indblik i disse aspekter af naturens kredsløb. Her beskriver Martin, hvordan man får det indblik med permakulturen: *“En skov – den klarer sig selv. Så der kigger vi lidt på skoven for at se hvordan den gør det. Så*

den kan hold lidt fri, som vi også gerne vil” (Bilag 3, 2014, pt. 22). Gennem dette indblik og inspireret af naturens metoder kan man være med til at tænke i innovative løsninger på overfloden af en bestemt type output: Hvordan dette kan bruges som input, der gavner en anden del af kredsløbet og samtidig minimerer den mængde arbejde og energi det kræver at holde kredsløbet i gang. (Holmgren, 2007, pp. 15–16).

7.2.7. #7: Design fra mønstre til detaljer

Gennem observation af og interaktion med naturen (jf. afsnit 7.2.1) kan man finde mønstre, der kan anvendes til andre formål end oprindelig tiltænkt. For at mindske kompleksiteten i en designsituation er det gavnligt at tage udgangspunkt i store linjer, før man dykker ned i detaljen. Det er vigtigere at forstå den overordnede struktur end detaljerne i samtlige designelementer (Holmgren, 2007, p. 16). Et af de designelementer, der blev gjort mest ud af til de første møder, var inddeling af havens zoner og sektorer. Der er fem overordnede zoneinddelinger, hvor zone nul er udgangspunktet i haven, og der man befinder sig oftest, og zone fem er der, man befinder sig mindst. Planterne, der kræver mest pleje og observation, eller dem, man høster oftest, skal derfor gerne være i zone et til to, hvor man ikke behøver at bevæge sig langt. Zonerne er en måde at minimere arbejdet ved fra start at tænke i planternes hårdførhed og nytteværdi. Det skal ses som en måde at gøre op med typisk havebrug, hvor der bliver tænkt mere i æstetik og mindre i praktisk brug. Man deler yderligere ind i sektorer, hvor der eksempelvis er meget sol, større mængder vand eller kraftig vind (Holmgren, 2007, pp. 16–17). Designet hjælper én med at se på haven som en helhed, hvor man bliver nødt til at prioritere sin tid. Mange aspekter bliver desuden bragt fra en plantekontekst over i en livskontekst, og en af deltagerne fra Designworkshop #1 forslår, at zonerne også kan bruges i opdeling af ens arbejdsplanlægning, om end det kan være svært at designe (Bilag 6, 2014).

7.2.8. #8: Integrér i stedet for at adskille

Som i ANT handler det ottende permakulturprincip om at gøre op med en tendens fra videnskabelig metode, hvor man ser på enkeltdelene isoleret i stedet for at se på sammenhængen mellem dem. Det er nødvendigt at tænke i relationer for at skabe et overblik over et komplekst system af både humane og nonhumane aktører (Holmgren, 2007, p. 17). I stedet for at se ukrudt som en plage vil en uønsket plante, som foder til de

rette husdyr, skabe en frugtbar jord og dermed have stor værdi. Overordnet er der to centrale holdninger i permakulturen om design af forhold i selvpassende systemer: *Each element performs many functions. Each important function is supported by many elements.* (Holmgren, 2007, p. 18) I permakulturen forsøger man at skabe symbiotiske og gensidigt gavnlige forhold mellem aktører i stedet for konkurrenceprægede og udnyttende relationer (Holmgren, 2007, p. 18). En af de frivillige blev, i kraft af hendes netværk, en værdifuld allieret i havens opstart, hvor man frygtede vandalisme fra de pushere, der før holdt til i Nørrebroparken. Pusherne truede de frivillige med at ødelægge haven om natten med bulldozere, men ifølge Sandra hjalp den lidt tilfældige alliance på deres status i nabolaget: *"Vi blev internt fredet af en af top pusher-bosserne ... fordi at hans niece godt kunne lide haven. Så havde han sagt at folk skulle lade den være. Det er jo simpelthen så primitivt nogen gange, men man tænker: Nå, okay, det er bare det man skal?"* (Bilag 1, 2014, pt. 4) For Sarah virker det banalt, men gennem havens åbenhed overfor alle der har lyst til at deltage, skaber man et netværk af allierede, der kan vise sig at være vigtige elementer i nabolagets sociale sammenhængskraft. Ved at gøre sig til obligatorisk passagepunkt for pusher-bossens niece skaber man interesse fra en aktør, som repræsenterer mennesker, der bryder samfundets regler. Altså mennesker, der deltager i kriminelle aktiviteter ved handel med euforiserende stoffer, og derfor er uønskede i netværket. I stedet for at se på pusher-bossen som en kriminel, skal han ses som en talsperson, der gennem sin stærke repræsentativitet kan snakke på vegne af andre. Her hjælper pusher-bossens rank i forhandlingen med de kriminelle aktører, der på trods af modstridende interesse, er blevet mobiliseret til at lade haven være i fred.

7.2.9. #9: Brug små og langsomme løsninger

Ifølge det niende permakulturdessignprincip skal bæredygtige systemer skabes med tålmodighed og med den menneskelige kapacitet som målestok for et velfungerende og humant samfund. Princippet gør sig gældende, når man eksempelvis køber hos mindre, lokale forretninger, når man gror sin egen mad, og når man bidrager til sin egen sundhed gennem en løbetur (Holmgren, 2007, p. 18). Holmgren (2007) bruger desuden cyklen som et eksempel på en langsom teknologi, der, især i byer, foretrækkes frem for de energikrævende og larmende biler (p. 19). Her er haven selv et væsentligt eksempel på en lille og langsom løsning på et stort problem. Selvom haven isoleret set ikke er et

lille projekt, er det stadig en dråbe i vandet i det store miljøregnskab. Det er, som tidligere nævnt, heller ikke et projekt, der skal forhindre hungersnød eller lære alle i nabolaget at dyrke radiser efter den første sæson. Det handler om at skabe et fælleskab, en bevidsthed og holdningsændring. Det er ikke så vigtigt, hvad man laver i haven, bare man vil være med til at gøre en forskel til gavn for flere end sig selv: *“Vi har gjort det ret tilgængeligt. At selvom man måske ikke har så grønne fingre så kan man... Altså der er meget sådan tungt havearbejde, der er også nogle ting der skal slæbes, der er også en kage der skal bages, der er også en opvask der skal tages.”* Det handler mere om at bidrage med noget, at deltage aktivt, så man gør en forskel, uden der nødvendigvis skabes et hurtigt resultat.

7.2.10. #10: Brug og sæt pris på diversitet

Permakulturen opfordrer i det tiende designprincip til at opsøge og sætte pris på diversitet både i dyrkningsmæssig og social forstand. Diversitets dynamiske rolle gør den en kompleks størrelse, men beskrives af Holmgren som en naturlig balancegang: *Diversity needs to be seen as a result of the balance and tension in nature between variety and possibility on the one hand, and productivity and power on the other.* (Holmgren, 2007, p. 20) Det er dermed ikke ønskværdigt at satse på en monokulturel dyrkning, hvor man er særligt sårbar overfor sygdomme, varierende sæsoner og udsving i markedet. Permakulturen holder sig dog ikke reaktionært til tidligere tiders biologiske og kulturelle diversitet, men støtter op om nye bioregionale forbindelser (Holmgren, 2007, p. 20). Byhaven forsøger aktivt at holde et højt niveau af biodiversitet gennem en aktiv indsats i indsamling af frø fra mange steder, inklusiv haven selv. Haven er medlem af projektet Frøsamlerne, der har fokus på at bytte frø mellem havebrugere og har især fokus på gamle, nordiske arter. Frøprojektet er samtidig med til at skabe forbindelse mellem andre aktører med en specialiseret viden inden for udbredelsen af grøn diversitet i byen (Bilag 5, 2014, pt. 16). Den sociale diversitet fremhæver Mia som en af de væsentlige fordele ved en byhave: *“... det der er ret interessant ved en byhave, er at den kan have så mange funktioner og betydninger for alle mulige forskellige mennesker ... den kan netop tiltrække forskellige mennesker med forskellige interesser ... og forskellige behov.”* (Bilag 2, 2014, pt. 7) Hvis man kigger på den demografiske sammensætning af de interviewede, kan det dog godt virke homogent mht. både alder og social baggrund (jf. afsnit 4.3.4). Problematikken i forhold til medlemsdiversiteten er bestyrelsen godt klar

over, og de er interesserede i at forbedre netop dette aspekt. Pusherne må gerne holde sig væk fra haven, men Martin vil gerne integrere på tværs af etnicitet: *“Det er mere interessant at få Hassan og Hamid med. Vi er jo den blegfede middelklasse der befinder os nede i haven tit. Og der kunne vi godt ønske os at vi var lidt mere repræsentative. Men det er svært at få hul på ind til hinanden.”* (Bilag 3, 2014, pt. 17) For at man for alvor kan snakke om en social forankring, er det altså nødvendigt med en større etnisk og social diversitet blandt bestyrelsen og de faste frivillige i haven. Selvom de aktive medlemmer i haven kan blive en mere heterogen sammensætning, er diversiteten stadig tilstede i de mere tilfældige møder. Det er fra starten tænkt ind i havens formål, som Sandra beskriver:

“[Haven er] et rum hvor at vi, os der bor i byen, kan mødes på kryds og tværs. Altså der nede i haven har jeg simpelthen mødt folk som jeg aldrig jeg nogensinde ville støde ind i, og det er fra alle lag i samfundet med alle mulige forskellige baggrunde. Alle aldre og alle etniske baggrunde.” (Bilag 1, 2014)

Havens grønne rum er med til ikke blot at krydse biologiske grænser, men også etniske og kulturelle barrierer bliver nedbrudt. Dette aspekt hænger tæt sammen med Holmgrens næstsidste designprincip:

7.2.11. #11: Brug kanter og værdsæt det marginale

Et af de væsentlige principper for Byhaven er Holmgrens ellefte princip, som understreger vigtigheden i brugen af grænser og værdsættelse af det marginale. Bedene i haven er eksempelvis organiske i form og inddeling for at skabe kanter mellem planter, der kan have gensidigt gavn af hinanden. De fysiske kanter på bedene er designede til, at svampe kan brede sig i træet og derved anvende den skygge, der er gavnlig for svampe, men hæmmende for mange andre planter. Holmgren understreger, at kanter ikke kun er vigtige i en dyrkningssammenhæng: *“Biodiversity, fertility and information gather on the edges. Maximize the amount of edge in you design – between land and water, forest and field, communities and cultures.”* (Holmgren, 2007, p. 21). Man forsøger altså her ikke blot at styre biodiversiteten, men også den menneskelige diversitet ved at se grænser som noget positivt og ikke noget opdelende. Her bliver haven selv et socialt grænseland, hvor der kan skabes forbindelse med samfundsgrupper, man ellers ikke ville have mulighed for at møde. *“Du får en mulighed for at blive inspireret omkring bæredygtighed,*

som måske kan påvirke din egen livsstil. Du får mulighed for at møde folk fra dit kvarter på en måde der ofte ikke vil være muligt. Altså det kan være drankeren du pludselig sidder og har en hyggesnak med. Og det ville der ellers nok ikke være et rum til.” (Bilag 2, 2014, pt. 7) Netop mødet på tværs af sociale skel kan medvirke til en øget sikkerhed i det urbane område (jf. afsnit 5.1.2 om fælleskabets sundhed). Det er med til at skabe den sammenhængskraft gennem aktør-netværk, der ellers ikke ville være mulig. Hvis man skal se på min egen rolle, har deres åbenhed overfor mig skabt en akademisk allieret i et andet geografisk netværk end deres eget. Selvom jeg ikke bidrager direkte haven, kan min undersøgelse være med til at udbrede budskabet og blåstemple havens metoder. En specialeskrivendes indblanding i aktiviteter kan for nogle organisationer være ressourcekrævende, men på trods af at det her sker på frivillig basis, har de medvirkende været mere end villige til at stille sig selv til rådighed gennem interview.

7.2.12. #12: Gør kreativ brug af og reagér på forandringer

Det tolvte og sidste permakulturprincip er delt op i to tråde: At man designer med henblik på at kunne bruge forandringer på velovervejet og samarbejdende vis, og at man er omstillingsparat når større forandringer sker, uden man selv har kontrol over konsekvenserne (Holmgren, 2007, p. 21). Her udvides princippet om de nyttige forbindelser til at inkludere planter, hvis spiring er forskudt. Nogen planter spirer på et tidligt tidspunkt, kan så høstes og dermed gøre plads til andre planter, der har en senere spiring. Det kaldes succession og bruges aktivt i havens designfase til inddeling af højbedene, men gælder også de humane aktører i netværket. Haven har en række frivillige, som kommer og går, men som alle bidrager i haven, selvom det kun er en begrænset periode. Her er det især udvekslingsstuderende som er nyttige aktører at knytte til netværket. Deres viden bliver delt til designmøderne og i haven, og selvom det er en midlertidig alliance, gør den en væsentlig forskel i at udbrede permakulturen og viden om nytteplanter. Selv uden for Byhaven og endda Danmarks grænser (Bilag 7, 2014). Samtidig er haven og udbredelsen af det grønne til eksempelvis taghaver i sig selv et vigtigt værktøj mod klimaforandringer for byplanlæggere. To af de aktive frivillige i haven, Martha og Martin, ser miljøet som en væsentlig del af grunden til havens berettigelse. I takt med at der vil komme flere kraftige regnskyl, kan de grønne områder være med til at holde på vandet, så det ikke oversvømmer kloaker og kældre. Her kan Byhaverne være en vigtig allieret for kommunen, der i fremtiden kan få store

udgifter til renovering af kloaksystemet. Denne gensidige afhængighed gør det lettere at forhandle med kommunen om udvidelser af det grønne, fordi det skaber værdi for begge parter (Bilag 3, 2014, pt. 14).

7.3. Permakultursudfordringer

Et væsentligt mål for dyrkningsprincipperne i permakultur er skabelsen af den såkaldte skovhave, hvor træer og flerårige planter danner grundfloraen i dyrkningen (Holmgren, 2007, p. 16). Dette udfordres af kommunen, der som udgangspunkt har forbudt plantning af nye træer og til at starte med ikke tillod Byhaven at så flerårige planter. Efter en længere kamp, hvor der på flere møder blev redegjort for vigtigheden og mængden af planter, der var flerårige, fik haven lov af kommunen. Der er også blevet plantet mindre frugttræer, som muligvis bliver fjernet, hvis de vokser sig op til en vis størrelse (Bilag 6, 2014). Desuden må man ikke plante udenfor højbedene af frygt for forurening, hvilket kan bremse udviklingen af en vild have på naturens egne præmisser. Et helt grundlæggende paradoks i permakulturen er balancen mellem stabilitet og forandring: *“Permaculture is about the durability of natural living systems and human culture, but this durability paradoxically depends in large measure on flexibility and change. Many stories and traditions have the theme that within the greatest stability lie the seeds of change.”* (Holmgren, 2007, p. 22). Hvad der præcis definerer forandringens frø, kommer Holmgren ikke ind på, men det er her, hvor de største usikkerheder ligger i forhold til permakulturprincippernes eksistensberettigelse i fremtiden.

7.4. Det permakulturelle aktør-netværk

Permakulturprincipperne har en central rolle i Byhaven 2200's ageren og udvikling. Principperne er en holistisk aktør, der hjælper med at skabe stabilitet i havens translationsprocesser. Permakulturens systemiske kvalitet bevirker, at de etiske retningslinjer kan være med i alle faserne af translationen, så man sikrer, at beslutningerne bliver taget på et bæredygtigt grundlag. Permakulturprincipperne er for Byhaven 2200 en slags værdimæssig black box. De er udgangspunktet for Byhavens egne grundprincipper og fungerer derved som holistiske guidelines for beslutninger i haven. Permakulturtankegangen gælder både for dyrkningsmæssige overvejelser, den sociale dynamik og for havens overordnede strategi. Dette er med til at lette beslutningstagningen for bestyrelsen, der gennem principperne altid har et etisk

værdisæt som udgangspunkt for valg, der gælder havens fremtid. Permakulturprincippernes systemiske kvalitet mindsker kompleksiteten i beslutningerne og medvirker samtidig til, at aktørerne, herunder nye frivillige, kan komme med inputs, uden de risikerer at forstyrre aktør-netværkets stabilitet. De nye aktører behøver ikke tænke på effekterne af deres handlinger, fordi der bliver lagt op til åbenhed for nye indfald i principperne. Så længe medlemmerne accepterer disse retningslinjer for den permakulturelle black box, vil havens etiske og dyrkningsmæssige ståsted være stabilt, og den dybereliggende mekanik er mindre væsentlig. Til generalforsamlingen blev der dog synliggjort nogle uenigheder omkring profitabiliteten af arbejde lavet i Byhaven 2200's navn. Det var nok især et brud med *fair share*-princippet hos Holmgren (2007) som omhandler grænser for forbruget og fordeling af overskud (p. 7). Her krævede det translationsarbejde for igen at rette de debatterende og forhandlende aktører ind mod samme mål. Efter en præsentation, hvor der var forslag til en betalingsmodel for afholdelse af eksterne oplæg, havde Martin kraftige indvendinger mod det at tage penge for ellers frivilligt arbejde: *"Jeg synes ikke vi er en konsulentvirksomhed, jeg synes vi er en frivillig virksomhed, som gør det her fordi vi gerne vil møde folk, igennem det her sociale projekt som er haven."* (Bilag 5, 2014, pt. 36) Indrullering af nye aktører skal derfor ske i henhold til permakulturens principper og ikke for udbredelsens eller de frivilliges egen vinding. Der blev efterfølgende diskuteret, om en anden betalingsløsning kunne være en mulighed, og disse overvejelser vil jeg komme nærmere ind på i perspektivering (jf. afsnit **Fejl! Henvisningskilden blev ikke undet.**).

8. Permakulturel organisation

Gareth Morgan (2006) beskriver i bogen *Images of Organisation*, hvordan kulturbegrebet kan bruges som metafor til at beskrive og forstå organisationskultur. Morgans tilgang er brugbar, da man ved hjælp af hans metaforiske optik kan belyse nogen væsentlige organisatoriske aspekter (p. 115). Med udgangspunkt i denne vil jeg analysere permakulturens indflydelse på organisationskulturen hos Byhaven 2200. Det kan samtidig bruges til at forstå, hvorfor påvirkningen af organisationskulturen er vigtig at forholde sig til når en organisations udvikling skal beskrives: *"When talking about society as a culture we are thus using an agricultural metaphor to guide our attention to very specific aspects of social development"* (Morgan, 2006, p. 116). Ligesom permakulturen stammer metaforen her altså også fra en landbrugsforståelse af kultur, men relaterer sig her til den sociale udvikling i en organisation.

8.1. Kultur former organisationer

Morgan beskriver kultur som et fænomen, der driver og udvikler vores samfund i en given retning. Kultur afspejles både i et samfunds ideologi, værdier, lovgivning samt daglige gøremål. Kulturen er altså med til at forme et samfund, og således er ens liv styret af den kultur, man er en del af. Den vestlige samfundskultur karakteriseres således af store organisationer, som er med til at forme ens hverdag: Man arbejder 5-6 dage om ugen, bærer uniformer og udfører opgaver inden for et bestemt tidspunkt. Det kan gøre hverdagen rutinepræget, og kulturen kommer til at virke som en usynlig selvfølge. Desuden er kulturen i de vestlige lande i dag ikke kun bestemt af nationale forhold, men snarere bestemt ud fra hvilket job den enkelte har. Eksempelvis har en bankrådgiver i Tyskland nogenlunde samme jobfunktion som en bankrådgiver i USA. Kulturen former altså organisationers karakter og vice versa (Morgan, 2006, pp. 116-118). Permakulturen er et bud på en anden indretning af samfundskulturen, der skal motivere til en mere bæredygtig hverdag. Hvis de menneskelige behov skal dækkes bæredygtigt i fremtiden, kræver det ifølge Holmgren (2007) *"a cultural revolution greater than any of the tumultuous changes of the last century"* (p. 23). Byhaven 2200 er her begyndelsen på en samfundsudvikling, der skal bidrage til at revolutionere samfundet holistisk.

8.2. Organisationer som subkulturer

Foreningen Byhaven 2200 som organisation er et slags mini-samfund, der opererer under et samfunds mere overordnede kulturmønster. Virksomheds- og organisationskulturer ligger herunder som et væsentlig element: *"It is this phenomenon that is now recognized as "corporate culture." Organizations are mini-societies that have their own distinctive patterns of culture and subculture"* (Morgan, 2006, p. 125). Den valgte ledelsesstrategi er afgørende, når det kommer til at forme kulturen i en virksomhed. Hewlett-Packard ønsker at fremme en kultur, der giver nye medarbejdere indsigt i firmaet ved at præsentere slideshows om, hvordan virksomheden opstod samt et ønske om at skabe en fælles holdånd med de to ledere Bill Hewlett og Dave Packard som forbilleder. I kontrast hertil ses firmaet ITT, hvor ledelsen skabte en intens konkurrencekultur, og medarbejderne blev fyret, hvis de ikke kunne leve op til kravene. Altså en kultur præget af frygt, idet medarbejderne ville miste deres job, hvis ikke de ydede deres ypperste (Morgan, 2006, pp. 128–130). Eksemplerne illustrerer, den indflydelse ledelsen i en organisation har på at forme organisationskulturen. Denne kultur kan være svær at ændre, når den først er etableret, fordi den ofte er en del af selve kernen i organisationen. Morgan nævner også køn som en væsentlig faktor, når det kommer til at forme en organisationskultur. Traditionelt set er de fleste virksomheder domineret af en machokultur, som er meget resultat- og konkurrenceorienteret. I de senere år bliver stadig flere virksomheders kultur bygget på værdier, der er associeret med et mere feminint kønsrollemønster. I disse virksomheder er der større vægt på empati og omsorg for den enkelte medarbejder, ligesom den hierarkisk struktur typisk er fladere eller blødt mere op (Morgan, 2006, pp. 131–132). De permakulturelle designprincipper bærer præg af de mere feminine værdier, og af de mest aktive i haven er størstedelen da også kvinder. Der er stadig plads til at være mand og behov for mandlige kompetencer, men det er kulturelt aspekt af organisation, som betyder noget for udbredelsen. Havearbejde skal oversættes fra de kulturelt feminine konnotationer til at være noget, alle kan være med til, fordi det i den rigtige kontekst påvirker alle – på tværs af køn og samfundskulturel baggrund.

8.3. Kultur som social konstruktion

Den kultur, vi lever i og er en del af, har vi tendens til at tage for givet. Vores ageren i samfundet er rutinepræget og er baseret på sociale koder, som vi ikke lægger mærke til,

medmindre disse brydes. Kulturen er altså en slags samfundsmæssig black box, der kun bliver åbnet, når der sker forandringer eller uforudsete hændelser: “... *life within a given culture flows smoothly only insofar as one's behavior conforms with unwritten codes*” (Morgan, 2006, p. 135). Mange af disse koder ligger implicit i de handlinger, vi foretager os i forskellige situationer. På denne måde bliver kultur skabt gennem sociale interaktioner og skal ikke blot forstås som et simpelt fænomen, der kan ændres af ledelsen i en organisation fra den ene dag til den anden (Morgan, 2006, pp. 136–137). Mange virksomheder forsøger at skabe en velfungerende organisation gennem slogans eller regler, som medarbejderne skal forsøge at leve op til. I denne forbindelse viser kulturmetaforen sig nyttig at forholde sig til, da vellykket organisering i høj grad afhænger af den kultur, som skabes. Byhaven 2200 er derfor nødt til at opbygge en fælles forståelse blandt alle medlemmer for hvilke værdier og mål, man ønsker at opnå. Dette er en længere proces, da det kan kræve indgriben i de daglige rutiner blandt medlemmerne, som kan være svære at acceptere. Dette kan sammenlignes med den holografiske metafor, hvor det er nødvendigt at bygge helheden ind i delene for at skabe en fælles forståelse og dermed en holistisk organisation (Morgan, 2006, pp. 138–140). Permakulturen forsøger netop at bygge helhedsforståelsen ind i en bæredygtig grundetik. Ved at bruge permakulturprincipperne som rettesnor bliver beslutningsprocessen simplificeret og translationerne formes i den rigtige retning.

9. Innovationsledelse

Denne holistiske tilgang bliver blandt andet skabt gennem bestyrelsens ønske om brug af permakulturprincipperne i både dyrkningen og det sociale. De samme principper danner en platform for både haven, det tekniske materiale og de frivillige, det sociale materiale. Begge typer af materiale har betydning for, i hvilken grad Byhaven bliver accepteret og brugt. Dette falder tilbage på talspersonen som formår at bringe interesse fra de rigtige aktører i denne specifikke situation i spil. Det gælder om at vælge sine repræsentanter med omhu for at skabe den mængde af allierede, der er nødvendig for at skabe en varig forankring. Translationsmodellen er en måde at forstå de mekanikker, der skal til, før en ting er en succes. Modellen bevæger sig, som tidligere nævnt, væk fra den klassiske diffusionsmodel, som tager udgangspunkt i produktets iboende og ofte tekniske kvaliteter. Det er ikke blot en enkelt person, der skaber sit værk, den schumpeterianske entreprenør, men bliver transformeret, tilpasset og adopteret gennem et netværk af både humane og nonhumane aktører (Akrich et al., 2002b, pp. 208–209).

9.1. Tre faktorer

Indtil videre har jeg set på ANT som et undersøgelsesværktøj. I teksten *Actor-network theory and stakeholder collaboration: The case of Cultural Districts* forsøger Arnaboldi et al (2011) at opstille nogle retningslinjer for projektstyring gennem et ANT-perspektiv. Artiklen er oprindeligt møntet på turismeteoriske problemstillinger og er skrevet med kilder fra turismelitteraturen. Jeg finder dog disse problematikker yderst relevante for etableringen af en fælleshave, som på mange punkter deler karakteristika med det i teksten brugte eksempel omkring oprettelse af et kulturdistrikt. For at kunne overskue dette relationelt komplekse område benyttes ANT som overordnet rammeteori til at styre undersøgelsen. ANT er velegnet til at se på komplekse strukturer ud fra et relationelt synspunkt, så man behandler både humane og non-humane aktører på lige fod. Med inspiration fra kulturdistrikts-casen og gennem behandling af min empiri er især tre faktorer væsentlige i forbindelse med styring af et projekt som Byhaven 2200: Symmetriprincippet, fokus på aktørnetværk og translationsprocessen. Symmetriprincippet går ud på at behandle humane og nonhumane aktører med samme analytiske tilgang, da disses kendetegn kontinuerligt bliver udvekslet. Man bliver derfor nødt til at lægge tilsvarende betydning til både de menneskelige aktører, objekter,

områder, information og medier. Man må følge disse forskelligartede aktører og deres netværksforbindelser for at forstå den sociale dynamik i en proces. Translationsprocessen er ANT's måde at forklare innovation som værende hverken lineær eller rationel, men en flydende og uberegnelig række af translationer. Man finder allierede, der kan være med til transformere inventionen til en innovation gennem retoriske og relationelle virkemidler i stedet for udelukkende at fokusere på det tekniske aspekt (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 646).

9.2. Tre retningslinjer

I henhold til disse aspekter af ANT vil min analyse af Byhavens tilblivelse og fremtidige udvikling blive behandlet som en innovation, hvor det ikke er en prædefineret vej, men hvor det er en nødvendighed at skabe sammenhæng mellem mennesker, objekter og information. For at mindske komplikationen ved analysen vil jeg tage udgangspunkt i tre retningslinjer, der alle har deres konceptuelle rødder i ANT: Indrullering af aktører, skabelse af black boxes og translationscirkulation. Den første retningslinje, indrullering af aktører, lægger sig op af andre projekt- og designstyringsformer, som eksempelvis *Participatory Design*, hvor man tager udgangspunkt i brugernes behov. Derved skaber man interesse i produktet fra starten, får løbende feedback fra væsentlige interessenter og kan rette til ud fra inputs fra dem, der i sidste ende kommer til at benytte produktet. Involvering af brugere fra starten giver dem medejerskab af produktet hvilket, giver dem et større incitament til at deltage, også efter opstartsfasen, samtidig med at det kan modvirke urealistiske forventninger til det færdige produkt (Kensing & Blomberg, 1998, p. 179). Den næste retningslinje, black box, handler om at bygge troværdighed gennem stabile aktør-netværk og håndgribelige beviser. Gennem eksempelvis prototyper, undersøgelser af uafhængige eksperter eller konkrete budgetter er det nemmere at overbevise andre om projektets bæredygtighed. Denne retningslinje er især brugbar i det øjeblik, der opstår kontroverser mellem væsentlige interessenter omkring værdien af projektet. Finansielle tal kan være et afgørende aspekt i at få større aktører involverede, da det kan være med til at synliggøre, hvor de kan drage fordel af innovationens forankring. Den sidste retningslinje, translationscirkulation, understreger vigtigheden i, hvordan innovationen udvikler sig i spillet mellem de forskellige aktører. Det handler om at fastholde aktørerne i projektets netværk, så man undgår modstand

mod eventuelle ændringer i den dynamiske samarbejdsproces (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 647). Her er det muligt gennem stabilisering af vigtige aktør-netværk og erfaring med konkrete løsningsmodeller på problemstillingerne at reducere modstanden mod ændringerne. På samme måde som i casen omkring etableringen af et kulturelt distrikt har de brugt principperne til at styre projektet og dermed innovationsledelsen. Når der har været tvivl, er det principperne, der har guidet beslutningsgrundlaget.

9.3. De kulturelle fællestræk

Det ville være imod hele ANT's natur at fremføre dette som endelige sandheder, og at nogle retningslinjerne ville garantere fører succesfulde løsninger. Som et redskab er de dog på samme måde en del af det værktøjssæt, som tilsammen gør et projekt som Byhaven 2200 muligt. Dette er et væsentlig mindre projekt end et kulturdistrikt, men har nogle af de samme problemstillinger og kompleksiteter, der gør det interessant fra et innovationsledelsesmæssigt synspunkt. Af Arnaboldi & Spiller (2011) fremføres det at *"...Cultural Districts—also called 'cultural clusters'—are tools in the hands of urban planning authorities for fostering the development of urban centres and revitalising neighbourhoods in decline."* (p. 642) Dette kendetegn deles af resultater fra videnskabelige undersøgelser af fælleshaverne (jf. afsnit 5.1.2). Der findes desuden nogle af de samme kritikpunkter for udviklingen af både kulturdistrikter og fælleshaver (jf. afsnit 5.1.4): *"There is ... a risk that Cultural Districts may drive out, or "displace", lower income long-time residents due to rises in real-estate and living costs."* (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 642). Endelig kan organisationen af et kulturdistrikt på samme vis som fælleshaven involvere en lang række aktører, der alle skal rettes ind mod et fælles mål: *"Cultural Districts evolve from a mixture of top-down planned and emergent activities involving a large set of stakeholders belonging to different value chains."* (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 642). Derfor ser jeg det oplagt at bruge dette framework til at undersøge Byhaven 2200s evne til at skabe innovation gennem designfasen af haven.

10. Byhaven som innovation

Sandra og Mia startede Byhaven 2200 sammen, efter de mødtes i Københavns Fødevarerefælleskab, som er en medlemsdrevet organisation, der gør det muligt at købe billige, lokale og økologiske grøntsager. Københavns Fødevarerefælleskab er en non-profit organisation, der forsøger at lave en alternativ forretningsmodel, hvor eventuelt overskud går til bedre priser eller sociale projekter i byen. Fælleskabet gør samtidig, at folk lærer hinanden at kende, og der derved kommer en forbindelse mellem medlemmerne, ud over interessen i bæredygtigt grønt. Det skulle være muligt for alle at få friske, økologiske grøntsager gennem en ny måde at tænke forbrugerindflydelse ("Om KBHFF," 2014). Dette inspirerede Sandra og Mia til at tænke et skridt længere bagud i fødevarekæden for at skabe en forbindelse til mulden inde i byen gennem fælleskab. Det, at skabe en have i byen, er som sådan ikke nyskabende, men som Sandra selv udtaler, var det især placeringen, der gjorde Byhaven 2200 unik:

"Altså vi ville gerne have en byhave der var i øjenhøjde og som folk ikke kunne undgå at støde ind i, fordi de andre haver ligesom ligger på industrigrunde lidt uden for byen eller tage, så vi kunne ligesom godt se at vi skulle have fat i nogen der havde noget ret centralt jord og det var Københavns Kommune" (Bilag 1, 2014).

Projektet skulle altså skabes, så alle havde mulighed for at komme i kontakt med det grønne og opleve det at gro sine egne grøntsager. Sandra er den primære talsperson for aktør-netværket og har kontakten til både foreninger, studerende og andre, der vil vide mere om haven. Det er lykkedes denne talsperson at identificere, interessere og oversætte en række aktører til et netværk, der fungerer i stabilitet. Heriblandt findes de fysiske non-humane aktører, eksempelvis i form af det tildelte område og de nødvendige redskaber. Hun har mobiliseret de humane aktører, der er interessenter for Byhaven 2200, såsom de frivillige, beboerne i området, kommunen og andre eksterne samarbejdspartnere og dermed skabt foreningens bestyrelse. Bestyrelsen har en væsentlig opgave i at akkumulere den viden samt de processer og procedurer, der er nødvendige for, at aktørerne kan nå frem til deres respektive mål. Sandras rolle har aldrig været klart defineret, men som talsperson er den blevet modificeret i takt med projektets etablering:

“...[Min rolle] har udviklet sig en del, det gør det jo fordi man aldrig rigtig ved hvor man ender henne, hvis det er et projekt, men den startede med at være initiativtagerrolle, ved at jeg mødte Mia som jeg endte med at køre parløb med i opstarten ... Der var rollen ligesom at ... finde ud af hvad vi kunne tænke os at lave, og invitere til møder, hvor vi inviterede dem der var i netværket, blandt andet Fødevarefælleskabet, andre foreninger rundt omkring i byen, og hørte hvad folk var interesserede i. Så tog vi kontakt til Københavns Kommune og sendte dem et projektforslag og så havde vi egentlig bare en dialog og møder igennem et halv års tid. For ligesom at finde ud af, hvad ville vi og hvad var muligt.” (Bilag 1, 2014)

Sandra snakkede med Mia, om hun havde lyst til at være med til at starte en fælleshave, hvilket hun indvilligede i. Efter mange møder med relevante aktører tog de kontakt til kommunen, som de holdte en række møder med, og som gav dem nogle opgaver, såsom at undersøge markedet. Sandra har i samspil med Mia således initieret en translationsproces, hvor de har gennemløbet en problematization- og interessement-fase og derigennem skabt grundlaget for haven og desuden opstillet sig som talspersoner for deres sociale innovationsprojekt. I translationsprocessen har de endvidere hvervet ressourcer fra kommunen, som foranlediger en forhandling og stabilisering af deres projekt ved at stille dem en række opgaver, der skal skabe klarhed over aspekter af projektet. Sidenhen har Sandra og Mia positioneret sig som talspersoner for at større gruppe aktører. Haven har omkring 50 medlemmer og har forventninger om en stigende interesse i 2014. Mens Sandra står for dyrkning og den daglige drift af haven så har Mia haft ansvar for eksempelvis den ombygning af bedene, der har skabt havens nuværende tilstand. Der har således været foretaget en distribution af nødvendige ansvarsområder med udgangspunkt i deres ønsker og interesser.

10.1. Det handler om at lære

Byhaven 2200 har det udgangspunkt, at evnen til at dyrke planter og bidrage i haven ikke nødvendigvis er en medfødt kapacitet, men er noget der kan tillæres. I trit med Akrich, Latour og Callons kritik af den schumpeterianske entreprenør, er der således ikke tale om, at Byhaven mener, at der skal et særligt begavet individ til for at bedrive havearbejde, men at det er muligt for enhver, der får den rette vejledning. Byhaven

2200s primære aktivitet er at hjælpe de frivillige gartnere med at erkende deres eksisterende kompetencer og omsætte disse kompetencer til arbejde. Her i form af skabelsen af et grønt miljø, der har værdi for ikke kun dem selv, men også for andre. Denne værdiskabelse, for andre end dem selv, kan i sidste ende være med til alligevel at gavne dem selv, da social samhørighed er væsentlig for eksempelvis huspriser (jf. afsnit 5.1.4 om udfordringer ved fælleshaver). Skabelsen af fælleshaver kan være en drivkraft i socialt udsatte områder. I casestudiet omhandlende kulturelle distrikter understreges vigtigheden af, at udviklingen sker organisk gennem dem, der bor i området (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 642). Ifølge Sandra er det en af de måder, hvorpå de har undgået hærværk, gennem blandt andet designworkshops, hvor havens design udvikledes i samarbejde med brugerne (Bilag 1, 2014, pt. 1). Denne borgerinvolvering kan være med til at skabe en bæredygtig forankring i nabolaget. Denne forankring er dog ikke målet i sig selv, men mere et middel til at nå et mål om en større samfundsmæssig sammenhængskraft, der skaber værdi for både mennesket og naturen. Dette hænger også sammen med havens æstetiske udtryk som bliver prioriteret højt af de frivillige.

10.2. Havens anden sæson

I udviklingen af fælleshavekonceptet er haven ikke det første og eneste, talspersonen skal beskæftige sig med, indtil haven er klar til at blive etableret. For at blive i produktinnovationstermerne kan talspersonen ikke udelukkende udvikle sit produkt på baggrund af sin egen opfattelse af produktets værdi. Derimod skal produktets kundesegment og dets behov identificeres. Derfor kontaktede Mia en gruppe af iværksættere, Bureau Detours, som faciliterede en fire dages workshop (Bilag 5, 2014, pt. 4). Selvom der er tale om et socialt projekt, skal der skabes en forretningsmodel, og produktets rentabilitet skal vurderes, gennem indsigt i udgifter og potentielle indtægter. På baggrund af disse kriterier skal det vurderes om projektet kan sættes i søen, om det skal ændres eller kasseres. Dette gjorde man i samarbejde med Bureau Detours, der også hjalp med at søge støtte fra Real Dania til projektet. Der er således tale om, at elementer fra problematization- og interessement-faser bliver bragt i spil gennem undersøgelses-fasen. Der sker en identificering af relevante aktører, såsom brugere, væsentlige ressourcer, værktøjer mv. Ud fra vurderinger og/eller undersøgelser af disse aktører søger talspersonen at konstruere en interesse for aktørerne, således at de bliver

villige til at påtage sig deres respektive roller og føre innovationen videre mod målet. For at dette kan lade sig gøre, må talspersonens koncept tages op til revision og forhandles ud fra de nødvendige aktørers interesser og mål. Denne interessement-fase fortsætter gennem byggefasen, hvor enrolment- og mobilization-faser ligeledes finder sted. Dette aspekt understregede Mia under generalforsamlingen: *“Det nytter jo ikke noget at jeg planlægger at vi skal bygge de her rammer, hvis der ikke er et netværk af folk der kender hinanden, som har lyst til at møde op og være med til det.”* (Bilag 5, 2014, pt. 5) Mia gør her opmærksom på, at translationer ikke stabiliseres hvis man blot lægger den initierende kraft. Det er nødvendigt for havens overlevelse og brug at sikre en kontinuerlig involvering af aktører gennem eksempelvis sociale arrangementer og dyrkningsworkshops (Bilag 5, 2014, pt. 5).

10.3. Permakulturel struktur

Candela Vargas, som er næstformanden i haven og oprindelig har læst biologi i Spanien, er en af de store fortalere for brugen af permakultur. Hun er selv permakulturcertificeret, har læst flere bøger om emnet og har undervist andre i permakulturprincipperne. Det var ikke meningen, permakulturprincipperne skulle være bestemmende for dyrkningsteknikker i haven, men at alle skulle have lov at gøre, som de havde lyst. Fra start blev principperne dog set som en måde at skabe et fælles værdisæt på især omkring den sociale dimension. Ifølge Candela er en af de største fordele ved en fælleshave, at man ikke står alene: *“Jeg lærer meget mere når jeg er sammen med andre. Det er meget mere behageligt at engagere sig i projektet når andre er på samme niveau som mig. Der er ikke chefer, eller nogen der er lavere end mig så har jeg meget mere lyst til at bruge energi på det”* (Bilag 4, 2014). Hun argumenterer altså blandt andet for gavnligheden af en flad organisationsstruktur, og der er en generel holdning til at gøre op med de klassiske hierarkiske opdelinger. Det er noget af det stifterne har forsøgt at sikre gennem et alternativt fælleskab, som lå udenfor den gængse organisationskultur. Sandra forsøgte fra starten at undgå at blive en forening:

“Vi prøvede i lang tid at få overtalt [kommunen] til at vi måtte lave nogen andre måder at organisere folk på, men vi blev lidt tvunget til at oprette en forening. Så der holdt vi en stiftende generalforsamling ... og der fik vi, mig og Mia, de klassiske, du ved, bestyrende formand ... Så fik man ligesom sådan en hat på. Og så har det egentlig udviklet sig lidt til at

vi vil gerne have at de formelle roller glider lidt i baggrunden, men de skal stadig fremstå på hjemmesider, og sådan noget for der er mange folk som godt kan lide sådan nogle strukturer og lide sådan nogle roller” (Bilag 1, 2014).

De forsøger at nytænke foreningsformen, men er alligevel nødsaget til at indordne sig samfundets overordnede informationsstruktur for at indrullere væsentlige aktører mest effektivt. Især kommunen er en svær aktør at styre, med mindre man som aktør-netværk har en form, der passer til kommunens behandlingsformer. De borgerdrevne projekter er ofte for tværfaglige til det kommunale bureaukrati, og de går ind over flere centre i forvaltningen (Bilag 1, 2014, pt. 3). Derfor er de nu en selvstændig forening, men forsøger med permakulturen at gøre tingene anderledes indenfor den urbane kontekst, de befinder sig i. Det handler blandt andet om selv at stå for borgerinvolvering, når der skal ændres i projektet, så de rigtige aktører får ejerskab af projektet.

10.4. Designworkshops

For at undersøge havens evne til at give brugere ejerskab, tager jeg udgangspunkt i Arnaboldi & Spillers tre nøgleelementer for designfasen i etablering af et kulturdistrikt. Der er mange ligheder mellem den proces, der beskrives i casen og etableringen af havedesignfasen og jeg finder det derfor oplagt at bruge deres tilgang i analysen dog i noget mindre skala. Processen inddeles i tre nøgleelementer: (1) Identifikation og involvering af aktører, (2) vedligeholdelse af samarbejdsprocessen og (3) implementering af samarbejdsudbyttet (Arnaboldi & Spiller, 2011, p. 643). Disse elementer vil jeg bruge til at forklare faserne i facilitering af medskabelse i forbindelse med fire havedesignworkshops. Byhaven 2200 holdte i starten af 2014 designworkshops for alle, der var interesserede i at deltage. Her var der mulighed for at stifte bekendtskab med permakulturprincipperne, og folk fik lov at være med i design og udformning af havens elementer. Desuden blev det kortlagt, hvad hver især har af kompetencer, og hvilke arbejdsgrupper man helst ville være en del af. Foreningen får altså her identificeret og involveret de mest relevante aktører til det alsidige arbejde i og med haven. De indledende møder hjælper de frivillige med at få afklaret ønsker samt styrker og svagheder og finder ud af hvilke handlinger, der skal hjælpe dem mod deres mål og illustrere, hvordan de kan hjælpe til i haven. De afholdte designworkshops kan således betragtes som en internaliseret translationsproces for de enkelte frivillige.

Gennem en problematization-fase identificeres et netværk af immaterielle, non-humane aktører: Den frivilliges viden, idéer, ønsker, værdier og kompetencer. En problemstilling afgrænses ved eksempelvis at benytte sig af permakulturprincip #7 om at designe fra mønstre til detaljer (jf. afsnit 7.2.7), og mål stilles op for workshoppen og arbejdet i haven. I en interessement-fase findes motivation til at arbejde videre mod målet ved blandt andet permakulturens ambition om dyrkningsmæssig og social bæredygtighed. Gennem sin søgen efter afklaring forhandler og afvejer den frivillige sin viden, idéer, ønsker, værdier og kompetencer. De vigtigste af disse tanker prioriteres i en enrolment-fase og klargøres til en mobilization-fase gennem planlægning af fremtidige handlinger i samarbejde med designgruppen. De relevante aktører skaber gennem denne translation de nødvendige relationer til hinanden, og bliver orienteret mod det samme mål. Selve mobilization-fasen vender translationsprocessen fra at være en internaliseret proces til at være en eksternaliseret proces. idet hensigten med mobilisering af disse tanker er skabelse af innovation i form af en havearbejde, interesseskabelse for det grønne eller andre opgaver der skal til for at haven består. Gennem de næste designworkshops bliver samarbejdsprocessen vedligeholdt, ved at de frivillige får yderligere indflydelse på havens design.

10.5. Permadesign

Permakultur spiller her en væsentlig rolle i at få de frivillige indrullet. Principperne i permakultur kan dog virke som en uoverskuelig opgave til at starte på. Man skal helst vide, hvor de forskellige zoner og sektorer ligger, samt hvilke planter der bedst kan gå sammen. Candela beskriver til Designworkshop #1 den sammensatte viden det kræver: *"The idea is ... to make a design where you think about the functions and the needs of each plant. What do they need and what do they give. In some way. And put them together according to this."* (Bilag 6, 2014, pt. 8) En australsk deltager i designworkshop #2 hæftede sig ved, at det var nødvendigt at vide, hvornår de forskellige ting begynder at vokse, samt at nogen planter kan skygge for andre, som derfor bliver forsinkede i deres vækst (Bilag 7, 2014). Samtidig giver de skiftende sæsoner ændrede lys- og nedbørsforhold, der lægger yderligere variabler ind i designovervejelserne. Her kan designprincipperne have den modsatte effekt og skræmme frivillige fra at deltage, fordi de ikke føler, de kan bidrage konstruktivt. Det er vigtigt, at mødedeltagerne bliver gjort

opmærksomme på at tænke i mønstre, før de fokuserer på detaljer. Samtidig skal det gøres klart at, de frivillige ikke skal forvente en perfekt have fra dag et, men at processen indeholder en længerevarende, inkrementel og iterativ udvikling af et bæredygtigt havedesign. Man kan argumentere for, at permakulturen her har en "hønen eller ægget"-problematik, hvor det kan være svært at se i mønstre uden at kende detaljerne. Efter de to første designworkshops, som jeg deltog i, hvoraf #2 havde det største fremmøde, var der et markant fald i deltagende til de næste to, som kan bunde i den manglende viden om konkrete planter. Den tredje og sidste fase i medejerskabelsen omhandler implementeringen af samarbejdsudbyttet, som jeg af tidsmæssige begrænsninger ikke kunne opleve direkte. Dette omhandlede tilretning af højbedene, flytning af elementer og udplantningen. At føre de permakulturelle havedesigns fra tegnebrættet ud i mulden.

10.6. Haven som aktør-netværk

Ved at blive en del af Byhaven 2200 bliver man en del af et aktør-netværk, som overordnet har fokus på at innovere det grønne i byen. Som aktør eksisterer man her parallelt med en række andre aktør-netværk, som hver især har deres egen variant af målsætningen om udbredelsen af det grønne i byen. Disse andre aktør-netværk deler på visse punkter den samme situation, men handler mod forskellige mål og er derfor hver især repræsentanter for forskellige netværk, som potentielt kan blive nyttige alliancer. Byhaven indgår en alliance med den frivillige ved at tilbyde vedkommende vejledning og er ved hjælp af permakulturetikken med til at skabe struktur og målretning for vedkommendes handlinger, kompetencer, viden og erfaringer. Dette aktør-netværk, som vedkommende bliver en del af, stiller vedkommendes situation til genforhandling og er med til at redefinere den på en sådan måde, at man er bedre positioneret til at handle mod sine mål. Ifølge Candela er der en anden social atmosfære i Byhaven end i resten af byen. Folk bliver inspireret af nye indtryk, undrer sig over små ting og bliver modtaget med et smil i stedet for et vigende blik (Bilag 4, 2014, pt. 10). Det er en bevidst del af havens strategi at blive et obligatorisk passagepunkt for mange potentielle aktører. Denne praktiske dimension giver dem fornemmelsen af haven på egen krop og gør det nemmere for talspersonen, i det her tilfælde ofte en frivillig i haven, at indlede en problematization-fase med aktøren i form af eksempelvis en forbipasserende. Denne naturlige nysgerrighed giver mere social interaktion som skaber tryghed gennem

fælleskabsfølelse: *“Folk lærer at kende hinanden meget mere her i område, end i resten af byen, hvor de bare går og kigger ned i jorden”* (Bilag 4, 2014, pt. 11). Det at kender sine naboer giver en kultur af gensidig tillid og tryghed, som haven blandt andet forsøger at bidrage med gennem sociale arrangementer, hvor alle er velkomne. For Candela er det vigtigere med stabil arbejdskraft i haven end penge. Den menneskelige faktor kan ikke erstattes af fondsmidler, og derfor er det et mere væsentligt element i udviklingen af haven til at inkludere flere tiltag indenfor eksempelvis social integration af udsatte unge (Bilag 4, 2014, pt. 16).

Lige så vel som at alle aspekter ved produktionen af en vandforsyning ikke nødvendigvis bør varetages af en enkelt person, så er det heller ikke alle aspekter af haven, som Byhavens stiftere mener, de selv er bedst egnede til at arbejde med. I løbet af sommeren 2013 udarbejdede de en bog om det at skabe byhaver, hvor de beskriver både hvilke praktiske udfordringer, der kunne ligge i at igangsætte sådan et projekt, men også hvordan det kan bidrage positivt i byen (Bilag 5, 2014, pt. 7). De valgte derfor at alliere sig med andre aktører, der er talspersoner for andre netværk, her i form af andre byhaver i København, som kan føre budskabet langt videre, end Byhaven ville kunne i kraft af sit eget netværk. Grundet hvervningen af disse talspersoner kan målsætningen for innovationsprocesserne ændre sig fra at omhandle videreførelse af Byhaven 2200 til at omhandle rådgivning til andre der er interesseret i at skabe et fælleshaveprojekt. Målsætningen er således blevet redefineret i kraft af de nye relationer, der er skabt mellem aktøren og de muligheder, som hvervningen af det nye aktør-netværk har muliggjort. Gennem hvervning af humane aktører har den fået udvidet sit netværk med en række kompetencer, som har stillet dem i en mere favorabel position.

10.7. Det kommunale netværk

I forsøget på at føre marked og produkt sammen har det været svært at mobilisere kommunen, fordi der ofte, trods Byhavens succesfulde interesseskabelse, var modstridende interesser. Byhaven har derfor taget deres 'produkt' op til intern genforhandling og vurderet, hvilke faktorer der evt. kunne revideres. Men frem for at ændre på haven overvejede de at bringe bæredygtighedstanken til et nyt område i form af bier. På denne måde kunne de skabe alliancer med en række aktør-netværk, som ellers ville have været en slags konkurrenter for indrullering af nye medlemmer. Denne

aktør faciliterer translationsprocesser for talpersoner uden interesse i dyrkning med henblik på at organisere deres internaliserede netværk, så der skabes en målsætning om flere bier i byen, og de relevante aktører kan rettes ind med dette mål. Alliancen med parkforvalteren i kommunen, som har en stærk repræsentativitet og er talperson for større netværk, viser sig at være fordelagtige fordi han har kompetencer, de frivillige ikke selv er i besiddelse af. De materielle non-humane aktører, som de frivillige gennem Byhaven er kommet i kontakt med, har ligeledes haft indflydelse på situationen.

10.8. Haven som aktør

Selve det fysiske rum, som Byhaven 2200 befinder sig i, har den fordel, at der er plads til, at de nødvendige haveredskaber kan opbevares og anvendes. Da mange af de frivillige hos Byhaven typisk er studerende, har de ofte en lille indtægt i form af en SU og har derfor ikke råd til at leje et stykke jord eller råd til at have en lejlighed, hvor der fysisk er plads til at dyrke nytteplanter. De fysiske lokaliteter har dog også en anden funktion. De tillader, at de frivillige kan have et sted at komme i forbindelse med naturen, således at de kan foretage en opdeling og sondre mellem hjem, studie eller arbejdsplads og friluftsrum og derigennem holde fokus på de aktiviteter, som hører til de forskellige steder. Haven giver dem et sted at koble helt af fra karriereræset og bare nyde de mange sanseindtryk (Bilag 4, 2014, pt. 3). At der opholder sig andre frivillige i haven, som står i samme situation har ligeledes en indflydelse på processen, ifølge Sandra:

“Der mangler et eller andet der kan samle, hvor det ikke drejer sig om politik og det drejer sig ikke om etnisk baggrund og det drejer sig ikke om du er kvinde eller mand. Og der har haver et eller andet helt særligt neutralt over sig. Alle bliver lidt nysgerrige på når ting gror. Når der sker noget nyt. Når der ligesom er noget man kan holde øje med.” (Bilag 1, 2014)

Havearbejdet er en aktivitet, der tiltrækker stor diversitet, fordi det bunder i et basalt, menneskeligt behov. Samtidig gavner det translationerne, at det aktør-netværk, som gartnerne in spe bliver hvervet ind i, eksisterer i en vis stabilitet. Det bidrager til at skabe en sikkerhed for de nye aktører, fordi der allerede er andre i netværket, som har gennemløbet de samme processer med succes. På denne måde skal de ikke bevæge sig ud i fuldstændigt uudforsket territorium, men kan støtte sig op ad de aktører, der

allerede har været der. Desuden bidrager indblikket i de andre aktørers fremgangsmåde med et nyt perspektiv, på hvordan aktørerne selv kan anskue deres situation, og kan derfor medvirke til videreudvikling af denne fremgangsmåde.

10.9. Den skræddersyede have

Som aktør i det aktør-netværk Byhaven udgør, er der en dissonans mellem det Byhaven burde kunne på basis af det typiske mål for en byhave, og det mål som Martin har. En del af Byhavens sæsonforløb omhandler høst af afgrøder som en naturlig konsekvens af succesfuld havedrift og er tilrettelagt derefter. Dette prioriteres dog ikke ligeså højt af Martin, som det at være lykkelig i det arbejde, han udfører, samt at ændre den måde ressourcer opfattes på. Værdiskabelsen ligger således ikke i en økonomisk gevinst eller mængden af afgrøder, men derimod i kvalitet og velvære. Martin påpeger dog også, at Byhavens repræsentanter giver plads til disse værdier og ikke dømmer succes efter faste kriterier, men ud fra de frivilliges egne kriterier i henhold til permakulturen (Bilag 3, 2014, pt. 5). De to stiftere af Byhaven interesserer sig til gengæld ikke synderligt for at bygge ting og vil generelt hellere fokusere på det at plante og passe haven, som er der, de har deres spidskompetencer. De har derfor en vigtig tredje aktør i Martin, som er ansvarlig for byggeprojekterne. Denne aktør har således en række kvalifikationer, der er ønskværdige for aktør-netværket, og talspersonerne har tilbudt ham en plads i bestyrelsen som interessement-middel. Denne hvervning af en ny aktør indebærer en distribution af ansvar i aktør-netværket, således at de andre aktører har bedre mulighed for at fokusere på deres egne ressourcer til gavn for hele netværket (Bilag 5, 2014, pt. 30).

10.10. De nonhumane aktører

Byhaven 2200 er ikke kun et række personer, der hjælper med at gennemføre en række processer. Det er en fysisk lokalitet, hvor en række non-humane aktører er tilstede, som påvirker de menneskelige aktører, der opholder sig på stedet. De danner en fysisk ramme og udgør nogle redskaber, der eksempelvis faciliterer kommunikation til nye aktører gennem skiltning, men også er med at skabe den virkelighed de frivillige befinder sig i. At udstyret er i orden og højbedene ser stabile ud sender et budskab til forbigående om, at der arbejdes vedvarende på stedet. På denne måde er de non-humane aktører medvirkende til at konstituere de frivilliges identitet som havedyrkere,

der er interesserede i at gøre en bæredygtig forskel. En anden non-human aktør, facebook-gruppen, spiller ligeledes en rolle for medlemmerne. Byhaven 2200 har gennem deres facebook-gruppe indrullet en vigtig non-human aktør, som brugerne af haven og andre interesserede kan bruge til at kommunikere med hinanden samt dele information om deres interesseområde. Gennem dette aktør-netværk kan Byhaven understøtte en kommunikation mellem brugerne, som måske ellers ikke ville have fundet sted. Da de frivillige både er studerende og folk med fast arbejde så vil de have forskelligt ansvar og vil derfor være i haven på forskellige tidspunkter. Byhavens facebook-gruppe kan derfor fungere som en platform, hvorigennem de frivillige kan kommunikere på tværs af tid og rum og kan derfor understøtte vidensdeling mellem folk, der ikke mødes fysisk. Desuden kan det gøre svage alliancer stærkere gennem synlighed og åben forhandling. Ligesom det var tilfældet for Sandra, oplever Mia også, at de non-humane aktører – de fysiske lokaliteter – som Byhaven 2200 stiller til rådighed spiller en rolle for innovationsprocessen. *“Selvom du anlægger haven på den måde, skal den ikke være støbt i beton. Man skal kunne modificere det man har designet, fordi pludselig kan der jo komme nogen nye mennesker, med nye behov og så skal man kunne tilpasse det.”* (Bilag 2, 2014, pt. 20) Det er altså ikke en skulptur for de to stiftere, men en grundtanke der skal tilpasses de mennesker, der gennemløber translationerne.

11. Konklusion

11.1. Den meningsskabende kultur

En af Byhavens vigtigste kvaliteter er den mening, den skaber i deltagernes liv. Social innovation, i form af eksempelvis Byhaven, er et værktøj til at skabe dybere mening i en forbrugerkultur præget af overflade, et økologisk kredsløb, der har taget varig skade og en vedvarende økonomisk krise (Bilag 3, 2014). Da de amerikanske Victory Gardens blev etableret var det også i et forsøg på at skabe mening i krigens ellers meningsløse kontekst. Man var nødsaget til at gå tilbage til det simple – at bidrage til fælles forbrug ved dyrke nytteplanter og samtidig skabe fælleskab gennem samarbejde. For Sandra og Mia handler det om at skabe mening for medlemmerne. Det er ikke behovet for mad der er altafgørende, men i stedet at føle man gør en forskel. Ikke kun for sig selv, men for et nabolag og en række mennesker der ikke nødvendigvis er direkte involveret. Man gør det af lyst, og fordi det giver mening. Den moderne leder gøder jorden for innovation gennem meningsskabelse. Her spiller permakulturprincipperne og havens vision en vigtig rolle, da disse gør meningsskabelse explicit og forklarer, hvorfor det er vigtigt i et større perspektiv. Som Martin fortæller om permakulturetikken: *“Jeg plejer bare at sige at det er alle de ting der føles rigtigt.”* (Bilag 3, 2014, pt. 20). De ting, der føles rigtige, er der behov for at minde andre på, eksempelvis gennem den permakulturelle etik. Altså retningslinjer der følger naturens gang ved at skabe balance i økosystemet i stedet for et fokus på udbyttmaksimering. Gennem ANT-perspektivet har jeg analyseret et udsnit af de translationer Byhavens frivillige har medvirket i for at skabe denne mening. Permakulturen har her fungeret som en kulturskabende black box, der sikrede translationernes retning. Permakulturens designprincipper fungerer altså som væsentlige aktører i skabelsen af stabilitet i netværket. Principperne og etikken sikrer sammen med de humane aktører, at det bæredygtige netværk ikke destabiliseres. Ikke kun i Byhavens relativt begrænsede geografiske kontekst, men i nabolaget som social sfære. Med fokus på deling og ansvar for fælleskab forsøger haven at bryde nogle af de ejendomsretlige barrierer, som er medvirkende til distancering blandt beboerne (Bilag 1, 2014, pt. 1). Samtidig giver den positive opdragelse af de frivillige mod på at skabe yderligere tiltag til at styrke den sociale sammenhængskraft.

11.2. Permakulturen er en aktør-netværksteori

Permakulturen er for Byhaven hvad aktør-netværksteorien har været for mig i arbejdet med opgaven. Ikke blot i en rammeteoretisk forståelse, men også begrebsligt ligger de to teoretiske fundamenter tæt op af hinanden. Permakulturen bruges i sammenhænge, hvor samfund og naturen skal knyttes pragmatisk sammen gennem design, og ANT er en pragmatisk tilgang til det videnskabelige felt og design af kvalitative metode. De ser begge to ligeværdigt på det tekniske og det sociale og deler derved den symmetriske holdning til design og viden. Det permakulturelle princip om at observere og interagere ligger i tråd med den sociologiske forståelse af den kvalitative videnskabelige praksis. Min observation og interaktion med Byhaven har gennem ANT givet mig et perspektiv på organisationen og dens bestanddele, som jeg løbende har tilskrevet betydning og dermed kan definere. Det har ikke kun betydning for hvordan man bedriver videnskab, men også hvordan man leder innovation: *"Those who are powerful are not those who 'hold' power in principle, but those who practically define or redefine what 'holds' everyone together."* (Latour, 1986, p. 273)

11.3. Den definerende magt

Det er netop denne praktiske redefinering, som Mia og Sandra satte sig for med etablering af haven og gennem brug af permakulturen. Permakulturens etik definerer en ny måde at se forholdet mellem mennesker og natur, og haven sikrer dermed en kraftfuld stemme til bæredygtigheden. Kommunen har principielt set magten over Byhaven 2200, men gør reelt set ikke en forskel for udbredelsen. Stifterne af haven ligger, med dette perspektiv, altså ikke inde med en iboende magt, men gennem de frivilliges arbejde i haven udøves den indirekte. Gennem deres individuelle translationsproces og med påvirkning fra de etiske grundprincipper, defineres deres holdning til udbredelsen af bæredygtighed. De definerer med andre ord selv meningsskabelsen, og deres arbejde i haven bliver udtryk for en vellykket translation. Så snart translationerne ikke længere skaber mening for aktøren eller deltagelse i andre relationer skaber mere mening, vil vedkommende stoppe med arbejdet i haven. Derfor er en kontinuerlig interesseskabelse, åbenhed for alle og en styring af translationer gennem etiske retningslinjer en nødvendighed for succesfuld, bæredygtig innovation i en frivillig kontekst.

12. Perspektivering

Hvis vi skal klare os som samfund i en global verdensøkonomi i krise, er vi nødt til at være kreative. Det handler om at designe kreative byer, der ikke bare er attraktive for den kreative klasse (Hospers & Dalm, 2005, p. 9), men kan fordre kreativ tænkning på tværs af klasseskel. Det meningsskabende og personligt definerende for unge befinder sig i en kontinuerlig udvikling og afhænger i høj grad af samfundets tilstand. Innovation er ofte direkte associeret med den teknologiske udvikling, men er det stadig den udvikling, der giver mest mening? I en hverdag hvor man har alle tænkelige digitale medier til underholdning og social interaktion, hvorfor vælger man i stedet at gå ned i Byhaven med en spade i hånden og begynde på et nyt kartoffelbed, mens man snakker med tilfældige forbipasserende?

12.1. En post-digital tendens

Foreningen Byhaven 2200 kan siges at være legemliggørelsen af en post-digital tendens i samfundet. Med post-digital lægger jeg mig op af definitionen som Florian Cramer giver i artiklen *What is 'Post Digital'?*:

"...‘post-digital’ can be defined more pragmatically and meaningfully within popular cultural and colloquial frames of reference. This applies to the prefix ‘post’ as well as the notion of ‘digital’. The prefix ‘post’ should not be understood here in the same sense as postmodernism and post-histoire, but rather in the sense of post-punk (a continuation of punk culture in ways which are somehow still punk, yet also beyond punk)..." (Cramer, 2014)

Det er altså ikke ensbetydende med at man slet ikke bruger det digitale, men at brugen og betydningskabelsen er muteret. Med digital menes heller ikke blot noget binært eller elektronisk som en computers styresystem, men mere generelt som noget der er opdelt i tælleligt system. Det analoge er derimod ikke delt op, men indeholder information på en mere kontinuerlig og jævn skala. Ifølge Cramer (2014) er guitarens gribetræt digitalt, fordi det er opdelt med bånd i modsætning til gribetrættet på en violin, som er ubrudt og dermed analogt af natur. Denne teknisk-videnskabelige forklaring på det digitale medvirker til, at ting, man i daglig tale ville kalde analoge, kan karakteriseres som digitale i en post-digital kontekst (Cramer, 2014). Den nye forklaring nedbryder dermed forståelsen af det digitale, som noget man typisk forbinder med den nyeste teknologiske

udvikling. Det væsentlige er ikke længere den tekniske udvikling blot for udviklingens skyld:

“Post-digital’ describes a perspective on digital information technology which no longer focuses on technical innovation or improvement, but instead rejects the kind of technopositivist innovation narratives exemplified by media such as Wired magazine, Ray Kurzweil’s Google-sponsored ‘singularity’ movement, and of course Silicon Valley.” (Cramer, 2014)

Skelnen mellem digital og analog er ikke længere altafgørende i en post-digital kontekst, da det i brugssituationen ofte bruges hybrider mellem forskellige medietyper. Det er en pragmatisk tilgang, hvor man ikke er bange for at åbne op for de teknologiske black boxes gennem hacking af både digitale og analoge medier. Cramer forsøger at gøre op med begreberne ’nye’ og ’gamle’ medier, hvor han i stedet skelner mellem *Do It Yourself* (DIY) og kommercielle medier. Internettet og det digitale i konventionel forstand er ikke længere den legeplads, hvor man frit kan eksperimentere, og alt information er tilgængeligt uden omkostninger. Det er styret af virksomheder hvis primære interesse er at skabe profit til aktionærerne. Det giver derfor modreaktioner i form af en interesse for at gøre det selv uden teknologien som altoverskyggende element (Cramer, 2014).

12.2. Byhaven er en fokalpraksis

Her er Byhaven 2200’s praktiske udformning en afgørende aktør og et godt eksempel på en post-digital modreaktion. Permakulturen er fortalende for at gøre tingene *low-tech*, fordi teknologien ikke nødvendigvis bidrager til nytænkning i et bæredygtig omfang. Man kan sammenligne havens udformning og formål med Albert Borgmanns kritiske *device*-paradigme (Verbeek, 2005, p. 174). Et *device* er et begreb for et objekt, der skjuler maskineriet bag funktionaliteten typisk for at forenkle brugen. Peter-Paul Verbeek beskriver her kritikken af manglende involvering og indsigt: *“The device paradigm is thus a pattern in which things that promote engagement become replaced by devices that invite only consumption.”* (Verbeek, 2005, p. 178) Man mister, ifølge Borgmann, engagementet i sine hverdagsting, når de bliver teknologiske, og kun ikke-teknologiske artefakter kan for alvor fordre menneskeligt engagement (Verbeek, 2005, pp. 175–177). Borgmann fremhæver nødvendigheden i at gøre plads til *“focal things*

and practices”, hvis man vil reformere teknologiens rolle i dagligdagslivet og dermed undgå, at vi alle bliver såkaldte *couch potatoes*: Dovne individer der ligger på sofaen og ser fjernsyn hele dagen (Verbeck, 2005, pp. 183–186). Haven kan betegnes som en fokalpraksis: En ting, der kræver kontinuerligt arbejde at opretholde, og som ikke blot kan konsumeres ukritisk. I Byhavens tilfælde kan man argumentere for, at det er grøntsagerne, beboerne i nabolaget henter i supermarkedet, som bliver et device. Her er fælleshaven med til at åbne op for maskineriet og det arbejde, der skal til for at skabe afgrøder. Som en designer, der skal skabe en velfungerende brugerflade, er det på samme måde initiativtagerne til havens opgave at facilitere interaktionen mellem brugerne, device-facaden og det underliggende maskineri. Det skal være overskueligt uden at være fordummende og samtidig give dem indblik i kredsløbet, som får dem til at tænke sig om en ekstra gang, inden de køber bur-æg eller polske kartofler. Frank Erichsen, alias Bonderøven, var på besøg i Byhaven sidste år og er endnu et andet eksempel på vores muterede forhold til den teknologiske udvikling. Hans populære programmer om selvforsyning på en gård og et pragmatisk forhold til jorden og dyrene ligger i naturlig forlængelse af permakulturetikken og det post-digitale (Bilag 5, 2014, pt. 11) Udover at være endnu en bekræftelse på et velfungerende projekt gav besøget en udbredelse til landsdækkende TV og skabte dermed en bevidsthed i den brede befolkning. Her blev jeg selv indrulleret, efter at jeg så programmet om selvforsyning i byen, hvor Byhaven fremstod som et progressivt urban farming projekt. Herefter tog jeg kontakt til Sandra, der var meget interesseret i at være genstandsfelt for min opgave.

12.3. Vidensdeling der giver mening

I Byhaven vil man gerne være informationssted for permakultur, så det kan sprede sig til flere steder. Det skal bygges op i hele Danmark, men det, der gør Byhaven speciel, er, at det skabes i en by. Det handler her om at formidle og vidensdele om, hvordan man specifikt dyrker permakultur i byen samt de sociale relationer, det kræves og der skabes (Bilag 5, 2014, pt. 45). For Sandra ville et internt kommunikationssystem også være en god måde at vidensdele på, men hun er træt af platformspuslespillet:

“Det må komme hen af vejen. Det har vi ikke lige taget stilling til endnu ... Nu er jeg med i en hel del foreninger. Og man bliver også bare træt, der kommer jo nye platforme – så

hedder det Podio eller så hedder det Samba eller jeg ved ikke hvad. Og man har så mange kodeord til alle mulige ting, som man aldrig får gjort noget ved.” (Bilag 1, 2014, pt. 11)

De mange digitale løsninger bliver en hindring, fordi det ikke længere er overskueligt. Det bliver heller ikke prioriteret i samme grad, fordi det ikke er en del af havens overordnede mål. Her har man en mere praktisk tilgang, hvor mening skabes i haven og ikke på chatten. I permakultur er udtrykket 'ukrudt' ikke velanset (jf. afsnit 7.2.8 om at integrere i stedet for at adskille), da det menes, at alle planter har et formål. Det handler om at finde ud af, hvad det kan bruges til og ikke blot udrydde det. Det kan sammenlignes med den post-digitale tendens, hvor gammelt udstyr ikke blot bliver set som ting, der skal skiftes ud, men som kan bruges til nye ting. Skvalderkål kan spises, og LP'er kan bruges til haveindhegning. Her er innovation og nytænkning en nødvendighed for at sammensætte nye meningsfulde forbindelser mellem ting, som mange finder ubrugelige på grund af uvidenhed eller manglende stimulering. Det digitale og naturen spiller her lignende roller. Det handler her om en pragmatisk brug af havens elementer med respekt og ikke frygt: *“Its about getting the awareness of what [the weeds] are ... We want to make the ecosystem that we want, not the one nature wants.”* (Bilag 6, 2014). På samme måde gælder det for teknologien. Man vil ikke føle tvang til at være en del af et digitalt økosystem, fordi det samme firmanavn står bag på produktet. Man vil have det, der virker efter hensigten og giver mening i den kontekst, man befinder sig i. Det analoge havebrug bliver af de unge frivillige organiseret i en digital kontekst, men teknologien er underordnet for dem. Det vigtige er ikke, hvilken platform der skal bruges til intern kommunikation. Det vigtige er den velvære, de føler i haven. Det sammenhold de har manglet i en verden og et liv styret af sociale medier og kravet om hele tiden at være på. Platformen er de pragmatiske omkring, fordi det ikke er den måde de bedst skaber alliancer:

“Vi har også inspireret mange. Der er mange der kommer forbi og siger: “Hey, hvis jeg gerne vil lave noget med min baggård eller hvis jeg gerne vil starte en byhave på Amager, hvad skal jeg gøre?” Jeg tror det er ret vigtigt med det praktiske udtryk som haven har. At man ligesom kan gå derind og man kan røre ved det, man kan snakke med os. Fordi at vi kan jo sagtens være en eller anden byhave-side på Facebook, der poster en masse info om hvordan man dyrker og sådan noget. Men det er som om at de der små møder gør

ufatteligt meget for at folk ligesom... at der bliver genereret et eller andet håb om at det her kan vi også. Fordi hey, de var jo helt ligesom os, helt almindelige og de vidste heller ikke noget på forhånd.” (Bilag 1, 2014)

For Sandra er det fysiske møde meget mere værdifuldt for den bæredygtige innovation. Det post-digitale er dog stadig kun en mutation af brugen af det digitale, og det er derfor svært at komme udenom de mest brugte tjenester. En pige var eksempelvis meget interesseret i haven og ville gerne påtage sig koordinatorrollen for dyrkningsgruppen. Hun havde dog bevidst fravalgt Facebook, hvor meget af koordineringen foregår, og var samtidig ikke tilhænger af den løse struktur. Der var derfor så store modstridende interesser i enrolment-fasen, at det var umuligt at afstemme behov fra begge aktører og pigen er nu slet ikke med i foreningen.

12.4. Innovation er mening

Spørgsmålet er, om det er innovation at gå tilbage til det gamle? Skal man omdefinere begrebet innovation, så det ikke længere omhandler udvikling og profitmaksimering, men også kan bestå i en værdimæssig omvæltning? Indenfor permakulturen tager man den teknologiske udvikling med forbehold:

“Much of the optimism about sustainability relates to the application of technology and innovation. Permaculture strategies make use of these opportunities while maintaining a healthy scepticism based on the premise that technological innovation is often a “Trojan horse”, recreating the problems in new forms.” (Holmgren, 2007, p. 11)

Byhaven har en kommunikationsstrategi, hvor man fokuserer på træskilte – ikke Google Ad-Words. I haven kan medlemmerne være sig selv og gøre hvad de har lyst til - ikke for at tjene penge eller gøre karriere, men fordi det giver mening både i deres liv og i et større samfundsmæssigt perspektiv. Der kan drages paralleller til internettets *open source*-kultur, der bygger på de bidragendes interesse og en overbevisning om, at hvis man skal gøre det, der føles godt, må man gøre det selv – Uden for de kommercielle medie-interesser. Man vil nok ikke kunne undgå en kommerciel interesse på den længere bane. I det øjeblik der skabes en bæredygtigt værdistigning i et nabolag gennem eksempelvis en varig forankring af en fælleshave, vil det blive svært at holde involveringen interessebåret. Byhaven er netop kommet til det stadie, hvor de kommercielle interesser skal diskuteres, da man efterhånden ligger inde med en

værdifuld viden om dyrkning af nytteplanter i byen. Den ligger derfor på vippen mellem social innovation og forretningsmæssig innovation (Mulgan, 2006, pp. 145–146). For at bringe den sociale innovation videre er det nødvendigt definere denne fases aktører, så netværket styrkes af de rigtige kræfter – spørgsmålet er, om de rigtige kræfter er kommercielt eller socialt orienterede?

12.5. Byhaven i fremtiden

Er der baggrund for at snakke om en ny forretningsmodel? Google blev fornyligt bedt om at rådgive den australske regering om, hvad den kunne gøre for at forhindre piratkopiering. Google advarede dem mod strenge antipiratkopieringsregulativer, der i sidste ende kunne vise sig at virke stik mod hensigten og meddelte i stedet:

“We believe there is significant, credible evidence emerging that online piracy is primarily an availability and pricing problem. We would encourage the Government to promote new business models and a free marketplace for legal purchasing of content,” (Torrentfreak.com, 2014).

Man er med andre ord nødt til at tænke i nye måder at drive forretning på. Noget som flere af initiativtagerne og drivkræfterne bag haven er opmærksomme på. Til generalforsamlingen lavede en af de aktive i haven et oplæg om potentialet i den viden, som deltagerne i Byhaven efterhånden lå inde med. Her blev der blandt andet lagt op til muligheden for at tjene penge gennem foredrag og workshops. Dette forslag blev mødt af kritik, da det for nogle deltagere stred mod hele grundtanken bag haven. Der var i Morgans metafor-optik ved at ske en subkulturel opdeling blandt medlemmerne, hvor visse personlige interesser, i form af løn for arbejdstid, overskyggede den overordnede organisations mål. Dette kan, ifølge Morgan (2006), på længere sigt medvirke til udviklingen af værdimæssige modkulturer der er *“in opposition to the values of espoused by those formally in control”* (p. 133), som vi også ser det i den post-digitale DIY-kultur. Til et senere møde blev det besluttet, at det, der skete i haven, som udgangspunkt, altid var gratis, og at en donationskasse ville gøre det frit for folk at bidrage, hvis de følte, der var en værdi for dem. Denne tilgang minder på mange måder om den digitale open source bevægelse, hvor man lægger ting frit tilgængeligt, og hvis folk kan lide det, kan de støtte udvikleren. Digital innovation er ikke længere software, men en frihed til at være uafhængig af teknologiens udvikling. Den private ejendomsret er dog stadig en del af

samfundskulturen, og det kan være svært at forene sig med idéen om en betingelsesløs delekultur. Det er noget, Sandra forsøger at eksperimentere med for at flytte den gængse holdning til, hvad der skal være privat, og hvad der kan være fælles. Det er ikke kun for den private forbruger, der sker en holdningsændring, men også hos kommunen er de nødt til at lave ændringer for at tilgodese et moderne projekt som dette. Et byhavesekretariat er på tegnebrættet, som vil gøre det nemmere at etablere lignede projekter i fremtiden. (Bilag 1, 2014, pt. 3). Holmgren beskriver ret præcist, hvad der er behov for i fremtiden:

“... energy descent will demand real-time responses to novel situations and incremental adaption of existing inappropriate systems, as well as the best of creative innovation applied to the most ordinary and small design problems. All this needs to be done without the big budgets and kudos associated with current industrial design innovation.”
(Holmgren, 2007, p. 23)

Den moderne leder gøder jorden for innovativ praksis gennem meningsskabelse og et tydeligt værdisæt. Det er en holistisk udvikling af kulturen, ikke teknologien, der skaber den innovative organisation. Innovation er ikke længere afhængig af det digitale, men kræver et pragmatisk mind-set, som kan skabe forbindelser, der hvor det giver mening i den givne kontekst. Foreningen Byhaven 2200 er prototypen på en ny måde at skabe bæredygtig innovation i byen.

13. Litteratur- & kildeliste

Akrich, M., Callon, M., & Latour, B. (2002a). The key to success in innovation part I: The art of interessement. *International Journal of Innovation Management*, 6(02), 187–206.

Akrich, M., Callon, M., & Latour, B. (2002b). The key to success in innovation part II: The art of choosing good spokespersons. *International Journal of Innovation Management*, 6(02), 207–225.

Armstrong, D. (2000). A survey of community gardens in upstate New York: Implications for health promotion and community development. *Health & Place*, 6(4), 319–327.

Arnaboldi, M., & Spiller, N. (2011). Actor-network theory and stakeholder collaboration: The case of Cultural Districts. *Tourism Management*, 32(3), 641–654.
doi:10.1016/j.tourman.2010.05.016

Byhavens grundprincipper | Byhaven 2200. (2014). Retrieved from <http://byhaven2200.dk/grundprincipper>

Callon, M. (1986). Some elements of a sociology of translation: domestication of the scallops and the fishermen of St Brieuc Bay. In J. Law (Ed.), *Power, action, and belief: a new sociology of knowledge?* (pp. 196–233). Routledge & Kegan Paul.

Cramer, F. (2014). What is “Post-digital”? | a peer-reviewed journal about_. Retrieved from <http://www.aprja.net/?p=1318>

Dedoose (Version 4.12.4). (2014). [Bruger: Warrer - Kode: Speciale2014] Los Angeles, CA: SocioCultural Research Consultants, LLC. Retrieved from www.dedoose.com

Elsass, P., & Lauritsen, P. (2006). Humanistisk sundhedsforskning (pp. 174–193). København: Hans Reitzels Forlag.

Harrits, F. (2000). *Specialeskrivning – Problemer, forslag og råd* (1. ed.). Institut for Nordisk Sprog og Litteratur.

Holmgren, D. (2007). Essence of Permaculture. Holmgren Design Services.

Hospers, G.-J., & Dalm, R. van. (2005). How to create a creative city? The viewpoints of Richard Florida and Jane Jacobs. *Foresight*, 7(4), 8–12.
doi:10.1108/14636680510611796

Jensen, C. B., & Gad, C. (2007). Post-ANT. In P. Lauritsen & F. Olesen (Eds.), *Introduktion til STS: science, technology, society* (pp. 93–117). Hans Reitzel.

Kensing, F., & Blomberg, J. (1998). Participatory design: Issues and concerns. *Computer Supported Cooperative Work (CSCW)*, 7(3-4), 167–185.

Kozinets, R. V. (2002). The field behind the screen: Using netnography for marketing research in online communities. *Journal of Marketing Research*, Vol. 39(1), 61–72.

Kvale, S. (1996). Interviews: An introduction to Qualitative Research Interviewing. In

InterViews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing (pp. 144–159). SAGE Publications.

Latour, B. (1986). The Powers of Association. In J. Law (Ed.), *Power, action, and belief: a new sociology of knowledge?* (pp. 264–280). Routledge & Kegan Paul.

Latour, B. (1987). Chapter 3: Machines. In *Science in Action: How to Follow Scientists and Engineers Through Society* (pp. 103–144). Harvard University Press.

Law, J. (2007). Actor network theory and material semiotics. *The New Blackwell Companion to Social Theory*, 1, 21.

Markle, D. T., West, R. E., & Rich, P. J. (2011). Beyond Transcription: Technology, Change, and Refinement of Method. In *Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 12).

Markussen, R. (2007). Etnometodologi. In C. B. Jensen, P. Lauritsen, & F. Olesen (Eds.), *Introduktion til STS: science, technology, society* (p. 119-154). Hans Reitzel.

Morgan, G. (2006). Creating Social Reality: Organizations As Cultures. In *Images of Organization* (pp. 115–147). SAGE Publications.

Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. *Innovations*, 1(2), 145–162.

Olesen, F., & Kroustrup, J. (2007). ANT – Beskrivelsen af heterogene aktør-netværk. In C. B. Jensen & P. Lauritsen (Eds.), *Introduktion til STS: science, technology, society* (pp. 63–91). Hans Reitzel.

Om KBHFF. (2014). *Københavns Fødevarefællesskab*. Retrieved April 10, 2014, from <http://kbhff.dk/om-kbhff/>

Saldivar-Tanaka, L., & Krasny, M. E. (2004). Culturing community development, neighborhood open space, and civic agriculture: The case of Latino community gardens in New York City. *Agriculture and Human Values*, 21(4), 399–412.

Shavinina, L. V. (2003). Understanding Innovation: Introduction to Some Important Issues. In *The international handbook on innovation* (pp. 3–14). Oxford: Pergamon.

Teig, E., Amulya, J., Bardwell, L., Buchenau, M., Marshall, J. A., & Litt, J. S. (2009). Collective efficacy in Denver, Colorado: Strengthening neighborhoods and health through community gardens. *Health & Place*, 15(4), 1115–1122. doi:10.1016/j.healthplace.2009.06.003

Torrentfreak.com. (2014). Google: Piracy is An Availability and Pricing Problem | TorrentFreak. *Torrenfreak*. Retrieved from <http://torrentfreak.com/google-piracy-availability-pricing-problem-140310/>

Verbeek, P.-P. (2005). What things do (pp. 173–199). Pennsylvania State University Press.

Wakefield, S., Yeudall, F., Taron, C., Reynolds, J., & Skinner, A. (2007). Growing urban health: Community gardening in South-East Toronto. *Health Promotion International*, 22(2), 92–101. doi:10.1093/heapro/dam001

14. Bilag

14.1. Bilag 1. (2014). Sandra interview.

14.2. Bilag 2. (2014). Mia interview.

14.3. Bilag 3. (2014). Martin & Martha interview.

14.4. Bilag 4. (2014). Candela interview.

14.5. Bilag 5. (2014). *Generalforsamling*. København.

14.6. Bilag 6. (2014). *Designmøde #1*. København.

14.7. Bilag 7. (2014). *Designmøde #2*. København.

14.8. Bilag 8: Kodetræ

- Permakultur
 - Æstetik
 - Perma dyrkning
 - Frø
 - Havedesign
 - Perma generel
 - Bier
 - Åbenhed for nye indfald
 - Perma etik
 - Perma social
 - Bæredygtighed
 - LAND projekt
 - Økosystem
- Post Digital
 - Brugerdrevet
 - Analog er ikke gammeldags
 - Mainstream
 - Empirisk bevis
 - Markedsføring
 - Det analoge
 - Anti new media
 - Open Source
 - DIY
 - Pragmatisme
 - Post Digital Definition
- ANT
 - Faktabygning
 - Indrullering af aktører
 - Translationscirkulering
 - Black Box
 - Interesseskabelse

- Talsperson
 - Haven som aktør
- Personinfo
 - Havebrug
 - Grund til at deltage
- Organisering af Haven
 - Frivilligt ansvar
 - Kommunikationsstrategi
 - Kommunen
 - Lokal engagement
 - Københavns fødevarefælleskab
 - Online værktøjer
 - Holistisk organisation
 - Økonomi
 - Støttemidler
 - Donation
 - Deleøkonomi
 - Beslutningstagen
 - Konsensusskabelse
 - Arbejdsgrupper
 - Dyrkningsgruppen
 - Bigruppe
- Aspekter af en fælleshave
 - Socialt
 - Diversitet
 - Forankring i nabolag
 - Social integration
 - Fællesskabsfølelse
 - Miljø
 - Læring
 - Vidensdeling
 - Opdragelse
 - Inspiration
 - Sundhed

Hvad er din rolle i forbindelse med Byhaven 2200? Hvad hjælper du typisk til med? Hvad gør du i haven og hvorfor?

Hvad er fordelene ved en fælleshave? Hvad bekymrer dig ved det at have en fælleshave? Hvordan startede du med havearbejde og hvorfor bliver du ved? Hvem er påvirket af dit havearbejde og hvordan?

Hvordan kommunikerer i typisk? Hvilke digitale og analoge kanaler? Bruger i andre digitale værktøjer i jeres havearbejde? Hvordan bliver beslutninger taget i haven? Hvordan er i delt i ind og hvorfor?

Permakulturprincipperne: Hvad går de ud på? Hvordan bruges de i haven? Hvorfor er de vigtige? Hvordan bruges de til at skabe fællesskab? Kan de bruges til at skabe social forankring?

Hvem har ansvaret for arbejdet? Hvor stort et problem er vandalisme? Og hvordan håndterer i det? Hvordan kan udsatte (problembørn eller hjemløse) blive en del af haven? Hvordan skaber i en fællesskabsånd?

Hvilke spørgsmål om havearbejde vil folk gerne have svar på? Hvad er den bedste måde at få svar på de spørgsmål? Kan du hjælpe med at svare på spørgsmålene, og hvis ja; hvordan? Hvad gør i for folk der ikke har grønne fingre? Hvordan kan dem der bruger haven, det offentlige og forskere arbejde sammen?

14.11. Bilag 11: Code Co-Occurrence skema (uddrag)

Code Co-Occurrence																															
Codes		Codes																													
	ANT	Black Box	Faktabygning	Haven som aktør	Indruller af aktører	Interesseskabelse	Talsperson	Translationscirkulering	Aspekter af en fælleshave	Inspiration	Læring	Opdragelse	Vidensdeling	Miljø	Socialt	Diversitet	Forankring i	...	...	...	Social Integration	Sundhed	Organisering af Haven	Arbejdsgrupper	Biggruppe	Dyrkningsgruppen	Beslutningslagen	...	Frivilligt ansvar	Holistisk organisation	
ANT		6	5	14	24	23	10	10	25	11	24	5	9	2	3	1	2	2	1	2	35	4				5	1	9	4		
Black Box	6				1	2			2		2											2					1		1	2	
Faktabygning	5				1	2	3		1		1		1	1							1	1					1			1	
Haven som aktør	14				1	4			7	6	7	3	1		1	1	1	1	1		9	1								2	
Indruller af aktører	24	1	1	1		11	8	8	9	8	8		11	2	1		3	2	2	1	15	3	1			7	1	12	3		
Interesseskabelse	23	2	2	4	11		5	3	14	9	14	4	8	1	1			2	2	2	15	6			1	5			5	3	
Talsperson	10		3		8	5		2	2		2		4	1							1	5	4	1	1	4	1	6	1		
Translationscirkulering	10				8	3	2		1		1				1				2			5					3		3	3	
Aspekter af en fælleshave	25	2	1	7	9	14	2	1		18	35	6	13	5	18	3	10	5	5	2	23	2								6	
Inspiration	11			6	8	9			18		11	2	8		3	2	4	1	6		7						1		5		
Læring	24	2	1	7	8	14	2	1	35	11		6	13	2	4	1	2	3	1	1	16	2					1		3		
Opdragelse	5			3		4			6	2	6				2		1	1			6	2								1	
Vidensdeling	9		1	1	11	8	4		13	8	13			2	1		4	1	1	1	7	1			2	1			6		
Miljø	2		1		2	1	1	1	5		2		2		3			1		2											
Socialt	3			1	1	1			18	3	4	2	1	3		3	10	5	5		7									4	

14.12. Lydoptagelsesliste

Bilag nr.	Part nr.	Dokument	Start	Slut
Bilag 1	1	Sandra 2.m4a	00:00:00.00	00:02:25.82
Bilag 1	2	Sandra 2.m4a	00:02:36.11	00:05:00.99
Bilag 1	3	Sandra 2.m4a	00:05:07.89	00:10:00.23
Bilag 1	4	Sandra 2.m4a	00:10:05.24	00:12:20.26
Bilag 1	5	Sandra 2.m4a	00:12:21.30	00:14:44.21
Bilag 1	6	Sandra 2.m4a	00:14:53.10	00:18:02.14
Bilag 1	7	Sandra 2.m4a	00:18:02.02	00:19:45.10
Bilag 1	8	Sandra 2.m4a	00:19:47.65	00:23:02.60
Bilag 1	9	Sandra 2.m4a	00:23:20.21	00:25:47.45
Bilag 1	10	Sandra 2.m4a	00:25:54.02	00:28:02.33
Bilag 1	11	Sandra 2.m4a	00:28:06.48	00:29:53.87
Bilag 2	1	Mia.m4a	00:13:16.59	00:14:10.77
Bilag 2	2	Mia.m4a	00:00:26.94	00:01:15.53
Bilag 2	3	Mia.m4a	00:03:12.13	00:05:44.08
Bilag 2	4	Mia.m4a	00:05:44.20	00:07:37.20
Bilag 2	5	Mia.m4a	00:07:36.55	00:09:01.83
Bilag 2	6	Mia.m4a	00:08:57.06	00:10:46.69
Bilag 2	7	Mia.m4a	00:11:27.09	00:13:22.34
Bilag 2	8	Mia.m4a	00:14:00.77	00:15:51.51
Bilag 2	9	Mia.m4a	00:15:51.34	00:18:34.91
Bilag 2	10	Mia.m4a	00:20:03.06	00:21:42.21

Bilag 2	11	Mia.m4a	00:21:42.32	00:23:10.98
Bilag 2	12	Mia.m4a	00:23:05.85	00:25:10.47
Bilag 2	13	Mia.m4a	00:25:10.80	00:28:16.47
Bilag 2	14	Mia.m4a	00:28:17.09	00:29:36.38
Bilag 2	15	Mia.m4a	00:29:47.90	00:34:45.15
Bilag 2	16	Mia.m4a	00:34:48.88	00:35:55.05
Bilag 2	17	Mia.m4a	00:35:52.91	00:39:07.55
Bilag 2	18	Mia.m4a	00:39:14.82	00:42:13.00
Bilag 2	19	Mia.m4a	00:43:11.93	00:44:31.23
Bilag 2	20	Mia.m4a	00:44:32.01	00:46:22.02
Bilag 2	21	Mia.m4a	00:46:54.20	00:48:53.57
Bilag 2	22	Mia.m4a	00:48:54.66	00:50:05.71
Bilag 2	23	Mia.m4a	00:50:03.58	00:53:58.69
Bilag 2	24	Mia.m4a	00:53:59.90	00:57:40.78
Bilag 3	1	Martin og martha.m4a	00:00:51.64	00:02:38.67
Bilag 3	2	Martin og martha.m4a	00:02:35.92	00:03:20.78
Bilag 3	3	Martin og martha.m4a	00:03:29.82	00:06:59.08
Bilag 3	4	Martin og martha.m4a	00:07:05.65	00:09:14.56
Bilag 3	5	Martin og martha.m4a	00:07:30.20	00:07:45.72
Bilag 3	6	Martin og martha.m4a	00:07:50.21	00:08:04.64
Bilag 3	7	Martin og martha.m4a	00:08:03.24	00:08:37.48
Bilag 3	8	Martin og martha.m4a	00:08:37.39	00:09:13.44
Bilag 3	9	Martin og martha.m4a	00:09:25.82	00:10:36.74
Bilag 3	10	Martin og martha.m4a	00:10:32.59	00:11:17.47
Bilag 3	11	Martin og martha.m4a	00:11:18.11	00:12:49.21
Bilag 3	12	Martin og martha.m4a	00:12:28.17	00:13:03.12
Bilag 3	13	Martin og martha.m4a	00:13:00.88	00:13:56.77
Bilag 3	14	Martin og martha.m4a	00:13:57.70	00:14:56.16
Bilag 3	15	Martin og martha.m4a	00:14:47.28	00:15:29.57
Bilag 3	16	Martin og martha.m4a	00:15:44.52	00:19:38.37
Bilag 3	17	Martin og martha.m4a	00:16:49.82	00:17:36.17
Bilag 3	18	Martin og martha.m4a	00:19:40.18	00:21:12.77
Bilag 3	19	Martin og martha.m4a	00:21:12.96	00:33:32.62
Bilag 3	20	Martin og martha.m4a	00:21:16.24	00:22:13.96
Bilag 3	21	Martin og martha.m4a	00:22:13.48	00:27:22.20
Bilag 3	22	Martin og martha.m4a	00:25:57.71	00:27:21.12
Bilag 3	23	Martin og martha.m4a	00:27:20.28	00:33:32.85
Bilag 3	24	Martin og martha.m4a	00:33:36.97	00:36:40.70
Bilag 3	25	Martin og martha.m4a	00:37:01.38	00:39:57.03
Bilag 4	1	Candela Vargas.m4a	00:02:55.45	00:03:54.44
Bilag 4	2	Candela Vargas.m4a	00:04:08.06	00:05:08.11
Bilag 4	3	Candela Vargas.m4a	00:05:45.61	00:06:24.28
Bilag 4	4	Candela Vargas.m4a	00:06:39.61	00:07:51.71
Bilag 4	5	Candela Vargas.m4a	00:08:06.38	00:09:21.27
Bilag 4	6	Candela Vargas.m4a	00:09:43.90	00:10:42.87
Bilag 4	7	Candela Vargas.m4a	00:10:41.22	00:12:32.73
Bilag 4	8	Candela Vargas.m4a	00:12:38.00	00:14:22.75

Bilag 4	9	Candela Vargas.m4a	00:14:35.37	00:16:21.70
Bilag 4	10	Candela Vargas.m4a	00:17:33.19	00:18:42.11
Bilag 4	11	Candela Vargas.m4a	00:19:38.57	00:21:02.22
Bilag 4	12	Candela Vargas.m4a	00:21:25.65	00:23:00.04
Bilag 4	13	Candela Vargas.m4a	00:24:39.08	00:26:50.49
Bilag 4	14	Candela Vargas.m4a	00:26:47.98	00:28:41.88
Bilag 4	15	Candela Vargas.m4a	00:28:57.42	00:30:07.94
Bilag 4	16	Candela Vargas.m4a	00:30:17.03	00:31:02.47
Bilag 4	17	Candela Vargas.m4a	00:31:25.08	00:33:40.05
Bilag 4	18	Candela Vargas.m4a	00:33:52.77	00:35:52.64
Bilag 5	1	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:05:43.32	00:06:15.46
Bilag 5	2	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:07:04.67	00:07:48.49
Bilag 5	3	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:08:15.50	00:08:38.39
Bilag 5	4	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:13:14.22	00:13:34.29
Bilag 5	5	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:13:42.79	00:14:50.35
Bilag 5	6	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:14:49.23	00:14:59.23
Bilag 5	7	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:15:40.76	00:16:08.07
Bilag 5	8	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:16:23.83	00:17:04.43
Bilag 5	9	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:17:00.02	00:17:29.75
Bilag 5	10	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:17:28.24	00:17:54.75
Bilag 5	11	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:17:55.13	00:18:24.46
Bilag 5	12	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:18:26.61	00:18:59.56
Bilag 5	13	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:19:51.65	00:20:01.65
Bilag 5	14	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:20:00.87	00:20:21.74
Bilag 5	15	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:20:33.01	00:20:54.69
Bilag 5	16	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:21:06.39	00:22:17.98
Bilag 5	17	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:22:56.32	00:23:42.16
Bilag 5	18	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:23:49.46	00:24:21.61
Bilag 5	19	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:24:17.76	00:24:56.75
Bilag 5	20	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:25:34.09	00:27:29.96
Bilag 5	21	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:28:29.64	00:29:13.46
Bilag 5	22	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:29:44.42	00:31:27.41
Bilag 5	23	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:32:24.68	00:33:28.62
Bilag 5	24	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:34:08.98	00:35:30.24
Bilag 5	25	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:36:51.23	00:37:33.44
Bilag 5	26	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:40:12.11	00:41:32.16
Bilag 5	27	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:41:38.92	00:42:05.83
Bilag 5	28	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:44:28.54	00:44:38.54
Bilag 5	29	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:47:32.49	00:48:01.01
Bilag 5	30	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:49:01.05	00:52:52.86
Bilag 5	31	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:51:46.50	00:53:19.03
Bilag 5	32	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:53:37.61	00:54:33.91
Bilag 5	33	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:54:33.18	00:55:45.99
Bilag 5	34	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:55:47.21	00:57:56.37
Bilag 5	35	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	00:58:16.60	00:59:31.42
Bilag 5	36	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:01:36.27	01:02:58.33
Bilag 5	37	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:03:02.00	01:04:24.86

Bilag 5	38	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:04:33.38	01:05:38.53
Bilag 5	39	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:08:29.60	01:10:09.43
Bilag 5	40	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:10:11.51	01:13:56.07
Bilag 5	41	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:14:21.13	01:16:09.36
Bilag 5	42	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:18:39.58	01:19:35.07
Bilag 5	43	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:22:57.21	01:25:58.31
Bilag 5	44	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:27:05.98	01:28:07.51
Bilag 5	45	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:29:19.18	01:30:46.48
Bilag 5	46	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:33:45.33	01:34:56.93
Bilag 5	47	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:38:45.24	01:40:56.01
Bilag 5	48	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:40:49.63	01:43:49.52
Bilag 5	49	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:43:48.73	01:55:58.11
Bilag 5	50	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:56:02.64	01:58:31.52
Bilag 5	51	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:58:37.22	01:59:34.32
Bilag 5	52	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	01:59:48.47	02:02:11.72
Bilag 5	53	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:02:53.99	02:04:00.01
Bilag 5	54	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:04:01.02	02:06:48.08
Bilag 5	55	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:07:06.86	02:09:45.00
Bilag 5	56	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:10:27.33	02:11:22.83
Bilag 5	57	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:11:22.89	02:13:44.53
Bilag 5	58	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:13:50.63	02:15:07.05
Bilag 5	59	Byhave 2200 generalforsamling-Lyd.mp4	02:21:36.75	02:23:00.40
Bilag 6	1	Designmøde-Lyd.mp3	00:02:21.45	00:03:09.80
Bilag 6	2	Designmøde-Lyd.mp3	00:03:10.01	00:04:05.68
Bilag 6	3	Designmøde-Lyd.mp3	00:04:38.92	00:08:21.01
Bilag 6	4	Designmøde-Lyd.mp3	00:08:24.04	00:10:12.35
Bilag 6	5	Designmøde-Lyd.mp3	00:10:25.19	00:11:22.52
Bilag 6	6	Designmøde-Lyd.mp3	00:12:29.50	00:14:07.20
Bilag 6	7	Designmøde-Lyd.mp3	00:15:02.12	00:15:25.59
Bilag 6	8	Designmøde-Lyd.mp3	00:17:42.38	00:20:12.28
Bilag 6	9	Designmøde-Lyd.mp3	00:24:02.79	00:25:59.66
Bilag 6	10	Designmøde-Lyd.mp3	00:28:31.27	00:29:46.95
Bilag 6	11	Designmøde-Lyd.mp3	00:32:33.12	00:34:07.15
Bilag 6	12	Designmøde-Lyd.mp3	00:36:08.01	00:38:33.83
Bilag 6	13	Designmøde-Lyd.mp3	00:49:13.53	00:50:18.60
Bilag 6	14	Designmøde-Lyd.mp3	00:51:33.44	00:53:08.28
Bilag 6	15	Designmøde-Lyd.mp3	00:53:22.72	00:54:27.38
Bilag 6	16	Designmøde-Lyd.mp3	00:56:03.82	00:57:10.91
Bilag 6	17	Designmøde-Lyd.mp3	00:59:46.52	01:00:56.89
Bilag 7	1	Byhavemøde del 1.m4a	00:01:12.10	00:01:40.64
Bilag 7	2	Byhavemøde del 1.m4a	00:03:30.42	00:04:05.66
Bilag 7	3	Byhavemøde del 1.m4a	00:08:31.70	00:08:54.32
Bilag 7	4	Byhavemøde del 1.m4a	00:09:22.16	00:10:10.81
Bilag 7	5	Byhavemøde del 1.m4a	00:10:33.89	00:11:14.26
Bilag 7	6	Byhavemøde del 1.m4a	00:12:09.69	00:13:07.01
Bilag 7	7	Byhavemøde del 1.m4a	00:14:19.81	00:15:10.43
Bilag 7	8	Byhavemøde del 1.m4a	00:16:12.95	00:17:44.18

Bilag 7	9	Byhavemøde del 1.m4a	00:18:12.76	00:19:06.53
Bilag 7	10	Byhavemøde del 1.m4a	00:19:23.37	00:20:06.89
Bilag 7	11	Byhavemøde del 1.m4a	00:20:20.93	00:21:16.28
Bilag 7	12	Byhavemøde del 1.m4a	00:23:21.49	00:26:41.13
Bilag 7	13	Byhavemøde del 1.m4a	00:25:41.05	00:26:32.46
Bilag 7	14	Byhavemøde del 1.m4a	00:27:24.30	00:29:25.86
Bilag 7	15	Byhavemøde del 1.m4a	00:29:24.17	00:31:08.38
Bilag 7	16	Byhavemøde del 1.m4a	00:32:25.89	00:33:44.09
Bilag 7	17	Byhavemøde del 1.m4a	00:34:14.32	00:35:40.41
Bilag 7	18	Byhavemøde del 1.m4a	00:38:51.10	00:40:11.29
Bilag 7	19	Byhavemøde del 1.m4a	00:46:17.85	00:48:16.67
Bilag 7	20	Byhavemøde del 1.m4a	00:48:50.28	00:50:06.13
Bilag 7	21	Byhavemøde del 1.m4a	00:50:31.24	00:51:53.40
Bilag 7	22	Byhavemøde del 1.m4a	00:59:00.62	00:59:44.54
Bilag 7	23	Byhavemøde del 1.m4a	01:04:22.60	01:05:08.65
Bilag 7	24	Byhavemøde del 1.m4a	01:05:35.93	01:07:17.91
Bilag 7	25	Byhavemøde del 1.m4a	01:08:12.13	01:09:23.04
Bilag 7	26	Byhavemøde del 1.m4a	01:10:47.06	01:13:39.06
Bilag 7	27	Byhavemøde del 1.m4a	01:00:39.66	01:02:06.54
Bilag 7	28	Byhavemøde del 1.m4a	01:17:01.60	01:19:12.58
Bilag 7	29	Byhavemøde del 1.m4a	01:22:12.35	01:23:12.90
Bilag 7	30	Byhavemøde del 1.m4a	01:24:33.20	01:26:20.98
Bilag 7	31	Byhavemøde del 1.m4a	01:26:26.78	01:28:15.33
Bilag 7	32	Byhavemøde del 1.m4a	01:28:55.04	01:30:46.55
Bilag 7	33	Byhavemøde del 1.m4a	01:31:13.86	01:32:20.21
Bilag 7	34	Byhavemøde del 1.m4a	01:34:01.65	01:35:37.83
Bilag 7	35	Byhavemøde del 1.m4a	01:36:07.58	01:37:46.66
Bilag 7	36	Byhavemøde del 2.m4a	00:01:03.76	00:02:10.96
Bilag 7	37	Byhavemøde del 2.m4a	00:02:42.53	00:03:29.56
Bilag 7	38	Byhavemøde del 2.m4a	00:05:44.42	00:06:58.21
Bilag 7	39	Byhavemøde del 2.m4a	00:08:31.50	00:09:26.76
Bilag 7	40	Byhavemøde del 2.m4a	00:09:21.25	00:12:26.56
Bilag 7	41	Byhavemøde del 2.m4a	00:17:08.93	00:17:25.10
Bilag 7	42	Byhavemøde del 2.m4a	00:18:31.89	00:19:28.39
Bilag 7	43	Byhavemøde del 2.m4a	00:21:38.25	00:22:52.86
Bilag 7	44	Byhavemøde del 2.m4a	00:24:57.09	00:25:24.79
Bilag 7	45	Byhavemøde del 2.m4a	00:27:08.78	00:28:03.64
Bilag 7	46	Byhavemøde del 2.m4a	00:30:16.03	00:31:35.16
Bilag 7	47	Byhavemøde del 2.m4a	00:33:14.54	00:35:55.57
Bilag 7	48	Byhavemøde del 2.m4a	00:36:23.89	00:38:13.89
Bilag 7	49	Byhavemøde del 2.m4a	00:40:00.80	00:41:34.75
Bilag 7	50	Byhavemøde del 2.m4a	00:47:22.77	00:48:24.22
Bilag 7	51	Byhavemøde del 2.m4a	00:54:24.96	00:55:07.88
Bilag 7	52	Byhavemøde del 2.m4a	00:57:14.52	00:58:38.58
Bilag 7	53	Byhavemøde del 2.m4a	00:59:20.14	01:01:03.54
Bilag 7	54	Byhavemøde del 2.m4a	01:03:02.65	01:03:55.84
Bilag 7	55	Byhavemøde del 2.m4a	01:06:28.82	01:07:17.49

Bilag 7	56	Byhavemøde del 2.m4a	01:08:37.26	01:10:26.85
Bilag 7	57	Byhavemøde del 2.m4a	01:10:28.78	01:11:48.74
Bilag 7	58	Byhavemøde del 2.m4a	01:13:11.46	01:16:14.28
Bilag 7	59	Byhavemøde del 2.m4a	01:16:14.85	01:17:49.61